Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

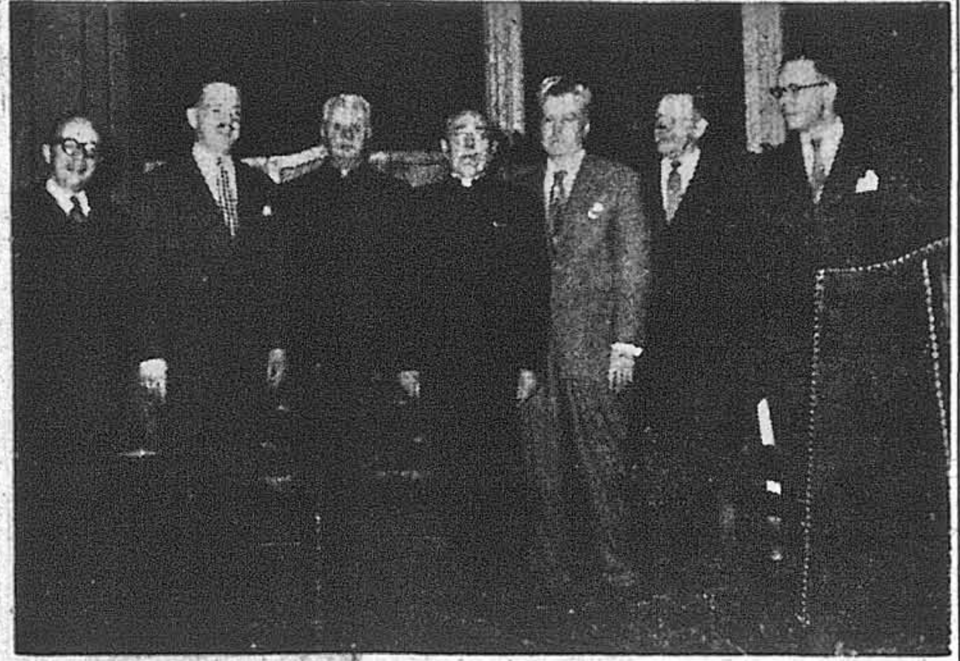
РІК LXIV. Ч. 17. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 25-го СІЧНЯ 1957. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JANUARY 25, 1957. No. 17. VOL. LXIV.

АЙЗЕНГАВЕР ЗНОВУ ПЕРЕСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ЗАГРОЗОЮ ІНФЛЯЦІЇ

В СВОЄМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ЗВІТІ І НА ПРЕСОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРЕЗИДЕНТ ЗАКЛИКАВ ПІДПРИЄМЦІВ І СВІТ ПРАЦІ ДО НЕЗБІЛЬШУВАННЯ ЦІН І ЗАРОБІТКІВ; В ЦЬОМУ РОЦІ ПЕРЕДБАЧАЄ ДОБРОБУТ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер 23-го січня предложив Конгресові економічний звіт, в якому передбачає добрі вигляди для розвитку економіки країни, але одночасно остерігає проти інфляції, яка може збільшуватися, якщо уряд, підприємці і світ праці не будуть її поборювати, недопускаючи до збільшення цін та заробітних платень. „Уряд мусить вжити всіх можливих заходів до того, щоб сприяти високому рівневі продукції і числа затруднених; щоб допомогти осягнути країні більші прибутки, з яких користало б якнайбільше людей; щоб ті прибутки були в долярах, які мали б стабільну вартість. Уряд мусить вести таку політику, яка заохочувала б наш нарід до засновування підприємств та підтримувала б волю до праці, ощадности та інвестицій." Айзенгавер скарактеризував економіку ЗДА і ствердив, що вона в попередньому році становила 412 більйонів долярів і виявляла тенденцію до збільшування, бо в останній чверті 1956 року вона виносила 424 більйони в річному відношенні. Айзенгавер обережно оптимістично дивиться на економіку в цьому році. — „Існують основи для віри, що добробут країни буде продовжуватися, але в економіці завжди є можливість непевности, і тому потрібна тут дбайлива увага". Під час чотирирічного урядування Айзенгавера „число затруднених збільшилося на 3.7 мільйона. Особисті прибутки пересічно збільшилися для кожного мешканця на 10 відсотків. Збудовано в тому часі 5 мільйонів мешканевих одиниць. Підприємства і фермери видали 150 більйонів на продукційні можливості." В 1956 році національна продукція збільшилася на 21.5 більйона долярів, число затруднених збільшилося на 1,800,000 осіб в порівнянні з 1955 роком. Айзенгавер признає, що в попередньому році активність в деяких секторах економіки дещо зменшилася, головно в продукції автомобілів і будівельному промислі. Але загальні вигляди на 1957 рік є добрі Айзенгавер пропонує цілий ряд заходів, щоб економіка цієї країни розвивалась й надалі добре. Щоб це сталося треба: 1. Втримати федеральні фінанси в здоровому стані 2. Поліпшити фінансовий стан фінансових можливостей для приватних підприємств. 3. Збільшити ініціятиву та дати можливість вільної конкуренції приватним фірмам. 4. Поширити можливості праці дрібних підприємців. 5. Затіснити економічні зв'язки з закордонними країнами. 6. Збільшити використовування природних ресурсів країни. 7. Поліпшити технологію праці та збільшити число фахівців. — 8. Сприяти фармерській продукції. 9. Збільшити число новозбудованих домів та поліпшити мешканеві можливості. 10. Допомогти зменшити число безробітних. 11. Піднести стан здоров'я населення. 12. Збільшити та поліпшити соціяльне забезпечення та поширити закон про мінімальну заробітню платню на дальші категорії працівників. Президент заявив на пресовій конференції 23-го січня, що погоджується з секретаром скарбу Джорджом Гомфрі в тому, що запропонований урядом бюджет на 1958 рік в сумі 71.8 більйона долярів є вищий від того, який бажалося б мати. Він погоджується на те, щоб Конгрес зменшив бюджет, якщо це буде можливе без шкоди для основних пунктів бюджетової програми. Айзенгавер твердив, що Гомфрі в основному підтримує бюджет, запропонований урядом, але секретар скарбу є проти того, щоб федеральний бюджет постійно збільшувався, бо це спричинило б інфляцію та депресію. Гомфрі сказав був після предложення Конгресові бюджетового проєкту, що збільшування федеральних видатків приведе до такої депресії, що „волосся на голові ставатиме дуба." Та Айзенгавер твердив на пресовій конференції, що тепер немає безпосередньої загрози депресії, бо в найближчих місяцях є вигляди на збільшення продукції.

ПІСЛЯ МОЛИТВИ ЗА УКРАЇНУ В ПАЛАТІ РЕПРЕЗЕНТАНТІВ



Як уже інформовано, з нагоди роковин української державної Самостійности і Соборности 22-го січня, теж і цього року проведено в обидвох Палатах Конгресу, в Сенаті і Палаті Репрезентантів, молитву за Україну, якою започатковано наради обидвох Палат у четвер 22-го січня. У Сенаті провів молитву Преосв. Кир Амвросій Сенишин, Екзарх Української Католицької Дієцезії Стемфорду, а в Палаті Репрезентантів провів молитву Всепреосв. Іоан Теодорович, Митрополит Української Православної Церкви ЗДА. На фотографії, знятій після молитви в Палаті Репрезентантів, стоять (від ліва): голова УКК проф. Л. Добрянський, конгресмен Деніел Флуд з Пенсилвенії. Впр. о. протопресвітер Лев Весоловський, Всепреосв. Митроп. Іоан Теодорович, конгресмени М. Фіген з Огайо, Тадеуш Махровіч і Алвін Бентлі з Мішіген.

Ґордон Ґрей намічений на директора уряду оборонної мобілізації

Вашингтон. — Ґордон Ґрей, асистент секретаря оборони для справ міжнародної безпеки, має зайняти становище директора уряду оборонної мобілізації. Повідомлення про його призначення буде проголошене вже найближчими днями. Ґордон Ґрей, видавець і виховний діяч з Північної Каролайни, належить до демократичної партії і він буде одним з небагатьох демократів, що займають важливі пости в республіканському уряді президента Айзенгавера. Становище директора уряду оборонної мобілізації дорівнює на практиці становищу члена уряду. Кожночасний директор бере участь в нарадах і засіданнях уряду і крім того він, згідно з законом, є членом Ради Крайової Безпеки, установи, в якій зосереджені всі справи державної оборони. Ґордон Ґрей став високим урядовцем за кол. президента Трумана і президент Айзенгавер покликав його знову до праці 1955 року. Він користується великим респектом в обидвох партіях і тому, як сподіваються, його кандидатура буде прийнята Сенатом без застережень. Дотеперішнім директором уряду оборонної мобілізації був Артур С. Флеммінґ, який зрезиґнував із свого становища.

Прем'єр Франції шукає однозгідности в справі Альжиру

Париж. — Французький прем'єр Гю Молле звернувся листами до голов всіх політичних партій, заступлених в парляменті, за вийнятком комуністів і скрайніх правих „пужадистів", щоб вони взяли участь у виготовленні спільної програми у справі Альжиру. Прем'єр Молле з'ясував водночас становище уряду в цій справі. Уряд, мовляв, хоче довести до перемир'я в Альжирі та розписання виборів, в яких европейці і автохнонні араби були б зрівняні. Після виборів Франція повела б переговори з законними репрезентантами Альжиру в справі нового автономного статуту для тої країни. Зате французький уряд відкидає домагання альжирських націоналістів щодо признання Альжирові повної державної незалежности. За пресовими коментарями, ціллю уряду Молле є створити такий одностайний фронт всіх партій в справі Альжиру, щоб спаралізувати надії альжирських партизанів і азійсько-африканського бльоку в Об'єднаних Націях, що треба вижидати до упадку теперішнього французького уряду, бо від нового уряду може вдасться легше виторгувати більші концесії. Однак закордонні обсерватори у Франції дивляться скептично на вигляди на успіх заходів Молле. Мовляв, самі радикали Мендес-Франса є проти політики Молле в справі Альжиру, вважаючи її занадто ретроградною, а зате праві партії відкидають концепцію рівних виборів в Альжирі, вказуючи, що тоді европейські мешканці Альжиру будуть просто змайоризовані арабами у відношенні 9:1 і втратять всяку законну силу керівної еліти. В Об'єднаних Націях швидко почнеться дебата над Альжиром.

Пропонують скасувати заборону кандидувати третій раз на Президента

Вашингтон. — Демократичний сенатор з Ореґону Ричард Л. Нюберґер і демократичний конґресмен з Арізони Стюарт Л. Юдолл внесли до обох Палат Конґресу законопроєкти про скасування поправки до Конституції, яку Конґрес ухвалив в 1947 році і яку три четверті стейтів (66) ратифікували в 1951-му році. Згідно з цією поправкою американський президент не має права третій раз кандидувати на цей пост. Вони обидва покликуються на те, що і Президент назвав ту поправку „не дуже мудрою". Згідно з новими законопроєктами мусіли б відбутися вибори президента, коли б він помер або з яких будь причин не міг виконувати своїх обов'язків впродовж перших двох років урядування. Тоді вибори нового президента відбувалися б разом із виборами сенаторів і конґресменів в листопаді другого року після нормальних президентських виборів. Сенатор Нюберґер заявив, що його законопроєкт не є звернений проти віце-президента Ніксона. Немає виглядів на ухвалення цих законопроєктів, бо на це треба більшости двох третіх голосів в обох Палатах.

Йорданія ратифікувала договір з трьома арабськими державами

Амман. — Йорданський парлямент затвердив минулотижневий договір, що його підписали в Каїро чотири держави: Єгипет, Сирія, Савді Арабія і Йорданія, в справі фінансової допомоги збоку названих трьох арабських держав Йорданії. За тією умовою Єгипет, Савді Арабія і Сирія зобов'язались постачати Йорданії щороку по 33 мільйони долярів допомоги грішми і військовими доставами. Ця сума вможливила б Йорданії балянсувати її щорічний бюджет, який до цього часу спирався на щорічній субвенції від Англії, взаміну за право Англії користати з військової бази на території Йорданії. Тепер Йорданія зажадала від Англії переведення переговорів про анулювання союзницького договору. Англійський міністер закордонних справ Ллойд заявив, що англійська база в Йорданії і так втратила вже своє давнє велике стратегічне значення і Англія не буде накидатись з своїм союзом країні, яка собі цього не бажає. Парляментарна дебата в йорданській столиці над цією справою дала нагоду арабським націоналістам, які йдуть по лінії совєтської демагогії, знову атакувати Англію і цілий Захід за „імперіялізм".

Внаслідок торнадо у південних стейтах згинуло 12 осіб

Принстон, Луїзіяна. — В сімох пунктах в трьох південних стейтах бушували торнадо, від яких згинуло 12 осіб, а 16 осіб є важко поранені. Кількадесят домів знищені цими буревіями. В Луїзіяні вбиті три особи і 7 осіб поранені. П'ять домів зовсім знищені в районі між Принстоном і Белв'ю. В Ґенс, Оклагома, торнадо спричинило смерть 8-ох осіб і 9-ох поранено. Крім того одна жінка померла на удар серця після того, як скінчився буревій. Знищені 12 домів і 16 пошкоджені. Число жертв може збільшитися, коли закінчаться розшуки між руїнами знищених домів. Одночасно з буревієм падав зливний дощ, а температура обнизилася до 20-х ступнів. Сильний буревій віяв і в стейті Теннесі в районі міста Нешвіл. 3 особи були поранені і знищені кілька домів. В Джексоні, Місс., буря знищила церкву і три доми. Бюро погоди в Шикаґо виясняє, що торнадо виникли внаслідок цього, що зустрілася хвиля холодного повітря з півночі з гарячим повітрям із півдня.

Хочуть перенести столицю Зах. Німеччини до Берліну

Бонн. — У західньо-німецькому парляменті — Бундестаґу— зголошено законопроєкт, за яким столицею Німецької Федеративної Республіки став би Західній Берлін. Автори того проєкту рекрутуються з різних партій, включно з урядовою партією християнських демократів Аденауера ,але насправді — вся ця концепція виринула з опозиційних до старого канцлера політичних кол, щоб поставити його в незручну ситуацію — або пошкодити йому в очах берлінців і широких мас німецького народу, або в очах західніх альянтів. Річ у тому, що канцлер Аденауер хоче бути льояльний у відношенні до трьох західніх великодержав, які стоять на становищі, що Берлін належить — за Потсдамським договором — до адміністрації 4-ма великодержавами ,авторами і спільниками того договору. Західні держави не хочуть наслідувати большевиків, які дали свою згоду німецьким комуністам на проклямування Східнього Берліну столицею сателітної Німецької „Демократичної" Республіки. Хоч згаданий внесок перейшов через Комісію всенімецьких і берлінських справ в західньонімецькому парляменті, проте думають, що канцлерові Аденауерові вдасться якось спаралізувати цей новий тактичний хід його противників як це йому вже не раз вдавалося.

● Йосиф Рейман, 30-річний син лідера німецьких комуністів, звернувся до властей Західнього Берліну з просьбою признати йому право політичного азилю. Його батько, Макс Рейман, голова комуністичної партії, втік був у 1954 році з усією родиною до Східньої Німеччини, побоюючись арешту після того, як компартію проголошено поза законом.

● Поліція в Шикаґо знайшла тіла двох сестер, 15-річної Варвари і 13-річної Патриції, які зникли 28-го грудня минулого року. На трупах виявлено поранення, причину яких ще не устійнено.

Труман не захоплюється інавґураційною промовою Айзенгавера

Кензас Сиrécті, Мо. — Колишній президент Геррі С. Труман заявив, що, на його думку, президент Айзенгавер не вспів в своїй інавґураційній промові знайти щасливу розв'язку закордонних і внутрішніх проблем ,які стоять перед ЗДА. Труман недавно підомагався, щоб Конґрес підтримав доктрину Айзенгавера в справі Середнього Сходу, але тепер заявляє, що Президент в своїй інавґураційній промові дав тільки „гарну збірку прекрасних слів". На думку Трумана „мир в теперішньому часі можна здобути при допомозі дії всього вільного світу, а це вимагає проводу ЗДА, щоб дійшло до такої дії". Труман заявляє, що Президент не дав пляну в своїй промові, як думає розв'язати фармерську кризу ані будівельну програму. „Я не бачу жадного змагання уряду, казав Труман, збільшити фінанси уряду та дати можливість воякам і морякам та іншим людям, будувати скромні нові доми".

Канадійський бюджет доходить п'ятьох більйонів

Оттава. — Міністер скарбу Волтер Гарріс вніс до парляменту проєкт бюджету на 1958 рік, який має дійти до 5,000,000.000 дол. Він проєктує дійсний бюджет в сумі 4,827,600.000 долярів, але до цієї суми доходять ще позабюджетові державні видатки, так, що державна скарбниця мусітиме видати більш п'яти більйонів долярів. В бюджеті передбачається коло 300 мільйонів долярів надвишки, але не передбачається зменшення податків, хоч цей рік є виборчим роком. Гадають, що парлямент не матиме часу на ухвалення бюджету, бо його мають розв'язати, і вибори мали б відбутися вже в половині червня. Парлямент треба розв'язати на 59 днів перед виборами, і тому генеральний губернатор Вінсент Массей розв'яже його в половині квітня. Якщо парлямент не вспіє ухвалити бюджету, то його висоту визначить сам уряд або генеральний губернатор.

СОВЄТИ ПОГРОЖУЮТЬ СОЮЗНИКАМ ЗДА ЗА ВСТАНОВЛЕННЯ АТОМОВИХ БАЗ

Москва. — Совєтський уряд перестеріг союзників ЗДА, щоб вони не дозволили З'єдиненим Державам встановити на їх території бази для військових з'єднань, вивінованих атомовою зброєю, при чому водночас большевики погрожують „відплатними діями" проти даних чужих країн. У цій справі появився в середу 23 ц. м. широкий комунікат офіційної совєтської пресової аґенції ТАСС, який покликується на „керівні совєтські кола". Совєтська пересторога нав'язує до голосів американської преси та натяку президента Айзенгавера в його бюджетовому посланні, в якому він вказав на плян встановлення атомових баз також на території військово-політичних союзників Америки. В совєтському комунікаті називається Англію, Францію, Західню Німеччину, Італію, Туреччину, Іран, Японію „і інші держави". Такий американський задум — твердить совєтська заява — є „новим аґресивним кроком американського уряду". „Нема сумніву, що цей крок американського уряду збільшує небезпеку вибуху атомової війни". Совєти погрожують союзницьким країнам Америки, що „відплатні акції" большевиків будуть звернені, на випадок вибуху війни, не тільки проти ЗДА, але й саме проти тих країн, які дозволять Америці на влаштування таких баз на їх території. Большевики повторюють знову давні пропаґандивні фрази про американські „аґресивні пляни" та наприкінці ще раз перестерігають проти творення з чужих територій „мостових причілків у приготуванні атомової війни". Водночас появилась у московській „Правді" стаття на цю тему з новими лайками і погрозами проти ЗДА і американських союзників. У цій статті протиставиться згадані голоси американської преси й натяк президента Айзенгавера про скріплювання американської оборони — мировим заявам американського амбасадора при Об'єднаних Націях Генрі Кебота Ладжа та наводиться голос сенатора Генрі Джексона з військової комісії Сенату. Московська „Правда" цинічно запевняє, що „совєтський нарід має найприязніші почування для своїх сусідів, народів Туреччини, Ірану й Японії" та нацьковує ті народи проти „американських імперіялістів".

Середньо-східній плян без економічної допомоги буде безуспішний — заявляє Президент

Вашингтон. — Виступаючи під час пресової конференції в середу 23 січня ц. р., президент Айзенгавер підкреслив, що Конґрес повинен прийняти його плян в справі Середнього Сходу без більших змін, зокрема до цього пляну мусить бути влучена запропонована ним програма економічної допомоги для середньо - східніх країн. Без такої допомоги сама мілітарна поміч не матиме успіху ні значення. Відкинення економічної допомоги Конґресом знівечить інтенції цілого середньо - східнього пляну. В той час як президент Айзенгавер виступав із цією заявою перед журналістами, комісія Палати Репрезентантів для закордонних справ ухвалила резолюцію, яка рекомендує Конґресові прийняття середньо - східнього пляну без більших змін, значить разом із програмою економічної допомоги для Середнього Сходу. Згадана комісія погодилася теж на тому, що уповноваження для Президента здійснювати середньо - східній плян матиме силу закону, а не тільки декларації Конґресу. В конґресових колах сподіваються, що голосування над цим пляном Айзенгавера відбудеться вже в найближчому тижні. Розгляд цього пляну в сенатських комісіях має бути закінчений ще на протязі цього тижня.

Мекміллен став головою англійської Консервативної партії

Лондон. — Прем'єра Англії Геролда Мекміллена одноголосно вибрано лідером англійської Консервативної партії. Те становище має в Англії куди більше реально-політичне значення, як головство політичної партії в Америці, чи в інших країнах Европи, бо голова Консервативної партії в Англії фактично формулює її політику назалежно від партійних ухвал і відповідає за неї. В кілька годин після того свого вибору, який надав йому більшого авторитету в краю і перед парляментом, Мекміллен виступив вперше після того, як 10 січня ц. р. став наступником Ідена, перед англійською палатою громад. Відповідаючи на різні запити послів, Мекміллен м. ін. підкреслив, що Англія, стараючись відновити якнайкращі взаємини союзу і приязни зі З'єдиненими Державами, не відмовиться від тієї свободи рухів в ділянці закордонної політики, яку застерегла собі Америка. Він пригадав, що державний секретар Дж. Ф. Доллес на останньому засіданні Ради НАТО в Парижі заявив, що ЗДА не можуть відмовитись від права діяти в деяких моментах самостійно, незалежно від становища інших союзників Америки. Те саме, заявив Мекміллен, мусить сказати про себе Англія.

В АМЕРИЦІ

● Спеціяліст від серцевих недуг, який лікував Айзенгавера в 1955 році, д-р Пол Додлі Вайт, заявив, що Президент почуває себе дуже добре. Він бачив Президента під час інавґурації. Особистий лікар Президента, генерал-майор Говард МекСнайдер також твердить, що стан здоров'я Айзенгавера дуже добрий.

● 14-річна Вікі, — донька колишнього голови Комуністичної партії ЗДА Савла Велмана, засудженого на 4 роки тюрми за намовлювання до насильної зміни теперішнього режиму, дістала від Американського Леґіону „Медалю за Американізм". Її мати має бути депортована як „небажана чужинка".

● Суддя Чарлз Гатчісон в Тюпіло, Міссурі, судив одного чоловіка за те, що його затримали в п'яному стані у публічному місці. Підсудний заявив, що впився він пивом. Та коли суддя пояснив йому, що коли хтось уп'ється пивом, то платить 100-долярову гривну, а коли горілкою — тільки 15-долярову підсудний заявив, що він упився горілкою.

● Вже після того, як заарештовано божевільну людину, яка підкладала бомби в публічних місцях Ню Йорку, якась невідома особа зателефонувала до будинку ч. 412 при 73-ій вулиці, що, мовляв, в тому будинку підкладено бомбу. Поліція ніякої бомби на вказаній адресі не знайшла.

● Команда Фльоти повідомляє, що атомовий підводний човен „Морський Вовк" з успіхом закінчив своє перше плавання по океані, яке тривало 34 години, і вернувся до порту в Ґротон, Коннектикат.

● Хоч Президент Айзенгавер побував на чотирьох інавґураційних балях і пішов спати лише о першій годині ночі, у своєму бюрі появився він в нормальному часі — о 8:50 ранку.

У СВІТІ

● Совєтський „президент", голова Верховного Совєту СССР, маршал Климентій Ворошилов поїде в квітні цього року з офіційною візитою до комуністичного Китаю. Перед ним відвідає Індію інший червоний маршал — Жуков.

● У центральній частині Формози, після військових вправ збирали з поля уламки гарматних стрілен, щоб відвезти їх до складу старого заліза. Несподівано одно з стрілен вибухло і спричинило експльозію сімох інших. Внаслідок цього 27 осіб вбито, а кількадесят поранено — з них три вояки, а решта цивільні глядачі.

● В Гонґ Конґу засуджено на смерть чотирьох китайців, які в жовтні минулого року під час вуличних заворушень спричинили смерть 35-річної дружини швайцарського радника консуляту Фріца Ернста. В той день швайцарський дипломат з своєю дружиною їхав таксівкою. Юрба китайців перевернула її і запалила. Врятувати встигли тільки Фріца Ернста, але його жінка померла. Це була одинока европейка, що згинула в тих заворушеннях, в яких убито понад 60 осіб.

● З Голляндії викинули ще одного совєтського „дипломата", який займався шпигунством так явно, що його годі було далі толерувати. Голляндський уряд оприлюднив, що другий секретар совєтської амбасади і пресовий атташе В. Д. Дранков, який працював в амбасаді від 1954 року, старався перекупством добувати військові таємниці. Його проголошено „персона нон ґрата" з домаганням, щоб протягом 48 годин він виїхав з Голляндії.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПІДРИВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Останніми місяцями провід комуністичної партії Америки започаткував низку заходів, обрахованих на здезорієнтування американської опінії щодо сили, стану і тенденцій комуністичного фронту у ЗДА, очолюваного цією партією. Опубліковано ряд комунікатів, в яких стверджується зменшення членського складу комуністичної партії і послаблення комуністичних впливів серед американського громадянства, зокрема робітництва. Щоб зробити ці комунікати більш вірогідними, припинено або обмежено видавання деяких комуністичних, чи пак проґресивних органів, а в пресі появилися статті не тільки про реформи в рямцях комуністичної партії, але навіть про зміну її назви і проголошення принципу, що „соціялізм може бути збудований без війни чи революції", значить — без насильного перевороту. Усіма цими заходами намагалися комуністи переконати громадську опінію, що вони переводять, як заявив Джан Ґейтс, редактор комуністичного часопису „Дейлі Воркер", „основні і щирі зміни", і що вони ні в чому не залежать від Москви...

Що всі ці заходи є запляновавими і послідовними маневрами американської компартії — ствердила недавно урядова контрольна Рада в справах підривної діяльности, перевівши докладний розслід ситуації і справ, зв'язаних з діяльністю комуністів у ЗДА. У своєму ствердженні, опублікованому наприкінці грудня м. р., згадана Рада встановила, що комуністична партія ЗДА і залежні від неї організації є керовані, опановані й контрольовані Москвою, якій підлягають всі комуністичні партії у світі.

Дальшим доказом ,який заперечує комуністичні заяви про послаблення комуністичної активности у ЗДА, є проголошення нового реєстру підривних комуністичних і прокомуністичних організацій і публікацій. Опублікувала цей реєстр під назвою „Покажчик підривних організацій і публікацій" конґресова Комісія для дослідження протиамериканської діяльности. У передмові до цього покажчика подано, що кількість комуністичних і прокомуністичних організацій у ЗДА зросла в порівнянні з 1951 роком з 596 до 733, отже, на протязі останніх п'яти років постало й розвинуло свою діяльність на території ЗДА 137 нових прокомуністичних установ. Водночас із цим стверджується, що т. зв. комуністичний фронт є сьогодні найсильнішою зброєю комунізму у З'єдинених Державах Америки і що комуністи намагаються далі, безупинно й наполегливо, пролазити в усі можливі, не тільки робітничі та громадські, але й релігійні організації.

На жаль, у цій хвилині не маємо ще під рукою ориґінального „Покажчика", а ці загальні завваги базуємо на *тих інформаціях, що подані в щоденній американській пре*сі. Саме з цих інформацій виходить, що між новими, названими в „Покажчику" підривними організаціями є ціла низка „мирових" товариств і асоціяцій, кілька комітетів для оборони імени засуджених шпигунів Розенберґів і Собелла, комітет „для відкликання іміґраційного акту МекКаррена", Методистська федерація для соціяльної акції, Проґресивна партія, що з її рамени кандидував на президента ЗДА в 1948 році Генрі Воллес, та інші. Між новими прокомуністичними публікаціями названо „Нешенел Ґардіян" і „Джуіш Лайф".

Новий „Покажчик підривних організацій" складено на підставі переслухань і рапортів конґресової Комісії для дослідження протиамериканської діяльности, сенатської Підкомісії в справах внутрішньої безпеки, федеральних інвестиґаційних урядів, інших конґресових комісій та інвестиґаційних стейтових і місцевих установ. Названі в „Покажчику" організації створили або захопили комуністи з тією метою, щоб проводити в них роботу, що її вони не можуть проводити явно.

Опубліковано цей „Покажчик" для того, щоб дати можливість громадянам зорієнтуватися в характері тієї чи іншої організації, і перестерегти їх від підтримування своїми грішми чи й працею підривної протидержавної комуністичної роботи.

З цьогорічного „Покажчика" вилучено декілька організацій, що були введені до реєстру підривних організацій у 1951 році, між ними Хорватський Братній Союз та його пресовий орган „Засднічар".

Опублікування нового „Покажчика підривних організацій і публікацій" дуже своєчасне і потрібне, бо воно не тільки орієнтує в методах і формах комуністичної діяльности у ЗДА, зокрема в намаганнях американських комуністів відновити політику „народного фронту" з 1930 року, але й допомагає усвідомити всю загрозливість комуністичної роботи для американської демократії й американського способу життя.

„ЗА" І „ПРОТИ" ДОКТРИНИ АЙЗЕНГАВЕРА

На сенатській комісії, в американській пресі й у широкому світі ведеться дискусія на тему „доктрини Айзенгавера". Є палкі її прихильники, є так само палкі противники і „невтральні", при чому велику частину серед цих останніх творять ті, які дійсно ще не певні, що саме криється за тією доктриною. Залишається, очевидно, на боці совєтський та інтернаціонально-комуністичний табір, становище якого в цій справі не може бути інакше, як воно є: „доктрина Айзенгавера" звертається проти совєтської загрози і проти комуністичної інфільтрації, і тому Москва, Пейпінґ та всі інші осередки комуни мусять бути ворогами того нового американського пляну і мусять поборювати його всіми доступними їм засобами, в першу чергу звичним їхнім засобом брехні й лайки.

У самих З'єдинених Державах властиво нема ніяких опонентів, особливо, коли йде про самі принципи, на яких спирається запропонований Айзенгавером новий плян американської політики на Близькому і Середньому Сході. Цими принципами є — перестерегти Москву і Пейпінґ, щоб вони трималися здалеку від Середнього Сходу, бо їхня метушливість на тому терені може викликати таку рішучу реакцію ЗДА, яка доведе до війни; взяти активну участь у формуванні подій на Середньому Сході, передусім більшою допомогою тамошнім відсталим країнам грішми, доставами і технічними допоміжними силами; бути рішепим і готовим, на випадок потреби, виступити навіть збройно проти небезпеки опанування того обширу Совєтами. І республіканці, і демократи, і широке безпартійне американське громадянство привітали проголошення цієї нової політики, як доказ активізації американської ролі на Середньому Сході, де, на жаль, до цього часу чулося про Америку дуже мало, з великою шкодою для того обширу і для всього світу — як доказали це минулорічні події. І тому — за одностайним твердженням відповідальних конґресових лідерів, включно з Семом Рейбирном, і найповажнішої преси — є всі вигляди на те, що в остаточному голосуванні Президент дістане від Конґресу бажані уповноваження великою більшістю голосів, хоч би навіть військову частину тих уповноважень відмежовано від фінансової частини, а цю останню включено до загальної законодатної постанови про допомогу закордонові в новому бюджетовому році.

Коли ж все таки у закордонно-політичній і військовій комісії Сенату затягується переслухування свідків (воно було тільки перерване з уваги на Інавґурацію), то залежить це від кількох причин. Передусім, Конґрес мусить зберігати свої права й прероґативи і такої важливої урядової резолюції, де говориться виразно про ужиття збройної сили поза межами американського континенту, не може прийняти без з'ясування всіх її подробиць і аспектів. Далі, залишаючи на боці меритум справи, різні моменти викликають застереження чи критичні завваги законодатців. Одні з них є засадничими противниками ухвалювання Президентові будь-яких додаткових уповноважень, вважаючи, що сама Конституція надає йому досить широкі права. У цьому випадку ці, так би мовити, конституційні консерватисти вважають, що Президент і так є головним командантом американських збройних сил, який має право видати їм наказ до дії, коли зайде для цього негайна потреба, і тому не треба стверджувати це ніякою окремою резолюцією. Деякі конґресмени і сенатори невдоволені, що, мовляв, Америка негайно і рішуче виступила проти акції Англії і Франції проти Єгипту, а тепер „доктриною Айзенгавера" властиво потверджує правильність практичної цілі англо-французької виправи: усунути з Середнього Сходу совєтські впливи і змінити в тих країнах керівних діячів, що орієнтуються на Москву. Такі сумніви мають головно республіканці, а демократи тим часом ремствують, що ще так недавно, бо в передвиборчій кампанії, през. Айзенгавер запевняв про зростання в усьому світі шансів миру і відсутність безпосередньої загрози війни, а тепер ніби виказує щось протилежне, — що на Середньому Сході створилась така загрозлива ситуація, що треба аж окремої резолюції про можливість війни на тамошньому терені. Щождо бажання Адміністрації дістати призначення спершу 200,000.000 долярів, а потім ще 400,000.000 долярів на допомогу країнам Середнього Сходу, то відома чулість американських законодатців, коли мова про видаткування нових сум на закордонну допомогу. Особливо ж вони насторожені, коли йде про довготермінову поміч країнам, що їх льояльність до Заходу стоїть під знаком запиту, бо в таких випадках завжди існує риск ,що американські гроші будуть втрачені, або — ще гірше — скріплять ворожий табір.

У Західньому світі прийнято плян нової американської політики на Середньому Сході з почуттям вдоволення, як доказ сторожкости Америки на небезпеку збоку СССР в усьому світі. Виразно стверджують це і з признанням приймають до відома, як ґарантію проти комуно-московської загрози, чотири мусульманські держави Багдадського пакту. Зате занепокоєна Індія, яка взагалі здригається, коли тільки чує щонебудь про можливість вжиття збройної сили, бо вбачає у такій заповіді нове „загострення атмосфери" і джерело нових конфліктів. Не знає, на яку ногу стати Єгипет, який боїться активізації ЗДА в середньо-східніх справах. Єгипетський президент Нассер дорожить безконтрольно-диктаторським характером свого режиму і лякається натиску ЗДА в справі замирення Єгипту з Ізраїлем. Але, з другого боку, Середній Схід занурений глибоко в господарській кризі. У такій ситуації Нассер також не може легкою рукою відкидати можливості користання з американської допомоги, коли „доктрина Айзенгавера" виразно зв'язує питання політичного антикомуністичного наставлення з питанням піднесення економічного стану середньо-східніх країн. Відвідини у Вашинґтоні короля Савді Арабії і наступника престолу Іраку безумовно спричиняться до з'ясування суті доктрини Айзенгавера всім тим арабським й мусульманським країнам та їхнім провідникам, які мають ще будь-які сумніви щодо неї.

За пресовими вістками щойно за кілька тижнів має прийти до остаточного голосування над резолюцією, що її представив Конґресові Президент. Після зізнань державного секретаря Доллеса, голови шефів об'єднаних штабів адмірала Радфорда і таких свідків, як генерал Ґрунтер, найбільш імовірно, суть запропонованої резолюції, навіть після можливих редакційних змін, залишиться незаторкненою. Це — істота антикомунізму і активности американської політики на Середньому Сході. І ця істота — здорова, правильна і спасенна.

ПЕРЕД 4-ою СЕСІЄЮ УНРАДИ

Мюнхен. — Декретом президента УНР в екзилі д-ра С. Витвицького 4-та Сесія УНР була призначена на 18 січня ц. р. Тому, що пертрактації між політичними партіями, які входять до закордонного Державного Центру, занадто довго затяглися, першого реченця не можна було дотримати і прийшлося Сесію відложити до 9 лютого ц. р., хоча на її скликання вже доволі довго чекає українське громадянство. Адже від полагодження непорозумінь внутрі самої УНРади чимало залежить і справа всеукраїнської консолідації. З усіх сторін були чути голоси, що перш за все треба полагодити дворічну кризу в УНРаді і її Виконному Органі і щойно потім треба братися до ширшої консолідації, потрібної для добра української справи.

Справа затяжної кризи в УНР стала й причиною приїзду д-ра Ст. Витвицького до Европи. Ще до його приїзду йшли — на жаль, безуспішні — розмови про майбутній склад Виконавчого Органу і Президії УНР. Як відомо, обі ці інституції вже довший час фактично не діють, бо Президія УНР не має голови, а ВО не має прем'єра, який перебуває в Парижі і до Мюнхену із різних причин не приїздив. Зараз по приїзді д-ра Витвицького до Мюнхену, він енерґійно взявся за полагодження справи, але довгими тижнями знову не могло дійти до жадного конкретного порозуміння між поодинокими фракціями УНР, головно через те, що дотеперішні чинники, чи партії, що за час кризи брали активну участь в практичній роботі ВО, не збиралися поступитися іншим, які запевняють, що вони організаційно і чисельно сильніші.

Врешті кілька тижнів тому інж. Созонтів подався до димісії, а окремо зробили це всі інші члени Вик. Органу, що складався з трьох партій, УНДО, УРДП і УСП, що формально уможливило формування нового ВО на ширшій базі ще перед Сесією УНРади. Представники трьох партій, які стали в опозиції до ВО, тобто УРДП (Українська Революційно-Демократична Партія), ОУН (Організація Українських Націоналістів) і УНДС (Український Національно-Державний Союз) все ж не погоджувалися приступити до формування нового Вик. Органу ще перед Сесією, уважаючи, що найдоцільніше полагодити справу нового ВО вже на самій Сесії, яка має за першу ціль зліквідувати дворічну кризу в Державному Центрі. Дві партії, тобто УНДО (Українське Національно-Демократичне Об'єднання) і УСП (Українська Соціялістична Партія), навпаки, висували арґумент, що новий Вик. Орган повинен прийти на Сесію вже в своєму повному складі, поширений й частинно сконсолідований з огляду на престиж УНРади і враження, що його така консолідація ще перед Сесією викликала б серед українського громадянства. Але през. д-р С. Витвицький прихилився до погляду більшости, ствердивши, що перед скликанням Сесії нема практичних можливостей сформувати новий Виконавчий Орган, який все одно перед Сесією мусів би формально податися до димісії. Пропонований на нового голову ВО, ред. Микола Лівицький (УНДС) відмовився від спроби формування ВО перед Сесією і так ця справа залишена на Сесію УНРади.

Ще не зовсім відомо, які наслідки матимуть передсесійні переговори поодиноких партій, які безперервно ведуться в баварській столиці Мюнхені. Ще нема повного погодження між ними, тобто між двома напрямками в УНРаді. УРДП, ОУН і УНДС говорять про конечність зактивізування політики ВО і УНР і таким чином наче б репрезентують „дієвий" напрямок. З другого боку УНДО і УСП представляють неначе консервативну течію, яка ставиться неохоче до всяких засадничих змін і вважає, що самого існування УНР до деякої міри вже вистачає для того, щоб репрезентувати визвольну українську політику. Багато буде залежати від того, хто стане головою ВО і хто, врешті, очолить Президію УНРади, цього еміґрантського передпарляменту. Тепер виглядає справа так, що найповажнішим кандидатом на голову ВО, на якого ніби погодилися б всі фракції, є згаданий вгорі ред. Микола Лівицький. Назагал уважають, що ред. Лівицький був би корисний для нових заходів щодо всенаціональної консолідації з уваги на його взаємини також з середовищами, які не входять в систему Української Національної Ради, як ЗЧ ОУН і УГВР.

Справа голови Української Національної Ради куди складніша. Понад рік тому з цього становища зрезиґнував

(Закінчення на стор. 5-ій)

РОЗМОВА З ГЕНЕРАЛОМ ОЛЕКСАНДРОМ ГРЕКОВИМ

(Розмову перевела представниця ЗУАДКомітету у Відні)

З доручення Управи Злученого Українського Американського Допомогового Комітету я відвідала в його домі у Відні генерала Української Армії Олександра Грекова, який вернувся саме із совєтського заслання.

Я постукала, і двері відчинив мені сам генерал Олександер Греків і ввічливим рухом запросив до помешкання. На моє прохання він погодився дати про себе деякі відомості і відповісти на деякі запитання.

Генерал Греків розказав, що в 1948 році він мешкав у 18-му районі (бецірку) Відня в американській зоні, в домі композитора Иоганна Штравса. Справа арешту генерала почалась досить романтично. 19-го вересня 1948 року прибула група большевиків і попросила показати їм дім, в якому жив Иоганн Штравс. Оглянувши дім, большевики попросили генерала повести їх на цвинтар і показати могилу Штравса. Ця поїздка закінчилась арештуванням, і генерал Греків опинився в тюрмі у Бадені.

У цій большевицькій тюрмі генерал Греків перебув від 20-го вересня до 6-го грудня 1948 року, коли разом з групою інших в'язнів перевезли його до збірного табору в Нойкірхені. Табір у Нойкірхені був перехідний і звідтам вже йшли транспорти „на родіну". 13-го грудня в'язнів, а між ними й генерала Грекова, приміщено у вагонах. Вхід до вагонів був заставлений дротяною сіткою. Вагон був поділений на чотири „клітки", в кожній з яких сиділо по десять людей. Вхід до кожної клітки був такий малий, як отвір до курника, отже до неї треба було не входити, а вповзати. В'язень мусів стояти весь час у тій позиції, в якій залишив його вартовий.

Транспорт поїхав у напрямі на схід. Коли він наблизився до Карпат, між вартовими завважили в'язні великий неспокій. Ночами транспорт стояв і його сильно охороняли. Ранком вартові оглядали вагони, перевіряли, чи нема у стелі дір. Тоді в Карпатах діяли партизани, які допомагали в'язням, транспортованим на Сибір, у втечі.

Першим етапом цього транспорту була в'язниця у Львові. Там уже було багато різнонаціональних в'язнів. У Львові вартові покинули в'язнів, а їх місце зайняли самі в'язні-кримінальні. Напередодні виїзду зі Львова до Києва відбулась докладна реєстрація в'язнів, дуже прикра і переведена в дуже пригноблюючих обставинах. У Києві перевезено всіх в'язнів до в'язниці при міністерстві внутрішніх справ. Тут вперше від часу ув'язнення дістали в'язні варену страву. Генерал Греків перебував на одинці. В камері лежати можна було лише за дозволом, перед отвором у дверях, біля яких була постійна сторожа. У цій тюрмі почались перші допити. Генералові закидали, що він був міністром воєнних справ в Україні і у Жмеринці в 1917-1920 роках давав накази розстрілювати людей. Допити починались звичайно о год. 10 вечора і тривали до ранку. Назагал енкаведисти поводились із генералом не дуже брутально; можливо з уваги на його вік. Йому навіть дозволяли після обіду лежати дві години. З сусідніх камер генерал часто чув крики і зойки, — це биттям змушували енкаведисти в'язнів підписувати фіктивні зізнання. Дуже жорстоко поводились енкаведисти із в'язнями, коли ще жив Сталін.

Із в'язниці при міністерстві внутрішніх справ у Києві перевезли генерала до Москви, до відомої Луб'янки. В цій тюрмі було в той час коло чотирьох тисяч в'язнів. Багато з них були арештовані вдруге і втретє. Тут засудили генерала Грекова на ув'язнення в іркутському концтаборі.

В Іркутську генерал Греків вантажив дерево і розподіляв між в'язнів харчі. У цьому таборі зустрічав він багато українських в'язнів, головно молодих. Багато з них звільнено після смерти Сталіна і розстрілу Берії. В'язні не могли мати ніякого зв'язку з населенням і ніколи нікого з населення не бачили. Вістки про нові події приносили лише нові в'язні. З визначніших українських в'язнів зустрічав генерал Греків д-ра Володимира Горбового. Його видали були чехи полякам, а поляки передали большевикам. Бачився також генерал Греків з інж. Михайлом Сорокою і Сергієм Накловичем, які були арештовані у Відні.

Генерал вважає, що останні події захитали Совєтським Союзом. Та він відчуває, що загал населення Совєтського Союзу досить збайдужілий. Найживіші є українці. Вони бадьоро поводяться і вірять у краще майбутнє.

—0—

Лист ген. Олександра Грекова до ЗУАДК

Високоповажаний Пане Президенте!

Прошу прийняти мою щиру і велику подяку за 1.000 шилінгів, що їх у Вашому імені передав мені пан Гайвас. Ця сума — це для мене справді велика поміч, бо, з уваги на мою довгу відсутність, я втратив всі свої зв'язки і змогу заробити.

Ця допомога від моїх земляків справила мені велику радість не лише з матеріяльних мотивів, але головно врадувала мою душу, як доказ, що мене ще не забули.

Теж і в Сибіру відчув я прихильне українське серце. Думаю, що і Вас порадує вістка, що українці із східніх і західніх частин України стоять разом в повному об'єднанні під одним українським національним прапором. Не зважаючи на дуже важкі відносини, національна праця йде далі. Українську ідею щораз ширше признають і інші народи Совєтського Союзу, і це виключно завдяки невпинній праці наших земляків. Ще раз дякую Вам за Вашу увагу і залишаюсь

з великою пошаною

Олександер Греків

М. Струтинська

ФРАҐМЕНТИ ІЗ ЩОДЕННИКА ПРАЦІ В ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ МУЗЕЇ ІВАНА ФРАНКА У ЛЬВОВІ

(21 квітня до 27 липня 1940)

(2)

Дня 5 травня я відвідала мистця Івана Труша, вже зовсім глухого; наша розмова велася так, що він говорив, а я писала. Труш обіцяв написати свій спогад про І. Франка, як також дати мистецький портрет його на основі одного з трьох, що в нього збереглися, більш чи менш викінчені. Опрацює той, що роблений із натури. Він розповів про своє довголітнє знайомство з Франком, з яким зустрічався постійно в Центральній каварні у Львові, про його родинне життя, особливо про ревнування його дружини, про пригоди в часі риболовлі; про поширену між селянами поголоску, як то Франко екзаменував цісарських учених, завдаючи питання, на які вони не вміли дати відповіді; про ставлення Михайла Грушевського до Франка, що не був для нього ввічливим; про поведінку М. Шухевича з Франком в часі відвідин Львова Єфремовим (ювілей Лисенка); про Зиґмунтовську, що опікувалась Франком у 1914 р.; про Франкового куратора К. Бандрівського. Це гірке та сумне оповідання Труша я зрозуміла частково як вислід його жалю до української громади.

Від 7 до 20 травня йдуть енерґійні приготування до офіційного відкриття Музею. Ведуться розмови з технічними працівниками, укладається пляи. За цим пляном перша кімната від парадного входу, де був кабінет Івана Франка, має містити: письмовий стіл з приладдям поета (з Етноґрафічного Музею), перед ним його ж фотель. У вітринах довкола стін — твори Франка у хронологічному порядку за їх появами, у всіх виданнях, на стінах транспаренти із золотими думками поета. Друга кімната присвячена особистим зв'язкам поета з різними людьми. Тут моя праця „Приятелі і знайомі І. Франка". По середині кімнати поетовий бюст і велике бюрко (депозит Вислоухової), при якому Франко працював 10 років в редакції „Курєра Львовского". На стінах портрети близьких Франкові людей. У вітринах листи й копії з них.

В третій кімнаті на стіні мапа мандрівок поета у виконанні Марії Морачевської за вказівками Ірини Радловської та її праці „Дороги Івана Франка". Тут фотографії з Нагуєвич, Дрогобича, Криворівні та інших місць, зарисованих окремими мистцями. Наступна кімната — це жалібна, з посмертною маскою в окремій вітрині на чорному оксамиті, знимки з похорону, вінки, ленти з Етнографічного Музею. В останній кімнаті, призначеній на бібліотеку й архів І. Франка, будуть розміщені грамоти, відзначення, дипломи Франка. Два екскурсоводи та секретарка мають працювати в малій кімнатці перед входом до кабінету. На поверсі, що належав до поетових синів, працюватимуть три наукові робітники, якщо дружина Франка не буде настоювати на поворот до свого помешкання з вілли Увієри, де тепер живе.

Дня 20 травня я вела розмову з Ольгою Франковою, що була спокійніша, більш зрівноважена, як колиінде. Вона подала такі відомості з життя своєї родини: її мати грала чудово на фортепіяні й дуже багато курила. В батьків було чотири дочки та три сини. Одна з дочок „збожеволіла з кохання". Один з братів утратив ноги у війні 1876 року. Він був дуже добрий для неї, жалував її, що не гарна (інші сестри були дуже гарні) і що „ніхто не засватає її". До подружжя з Іваном Ф. прийшло так: її шваґер, Трегуб, їздив до Парижу та, вертаючись, зустрінувся в Галичині з провідними людьми, де й була мова про потребу одружити Франка (Це вони придумали таке галицько-українське зближення, — каже Ольга Федорівна). Він привіз книжку „Захар Беркут", що зробила на неї велике враження. Тоді сказав їй: „Той, що це написав, буде твій чоловік". Коли Франко приїхав і вона пізнала його, він їй не сподобався. Тоді родина почала натискати на неї і вона мусіла послухатись. (Ця розповідь суперечна з тим, що говорилося в Києві про цю справу. В 1911 році розказували там моєму чоловікові, М. Струтинському, що всю справу „затіяла" Олена Пчілка, яка водила Франка до інституту, де вчилася Ольга і т. ін.). Ольга Ф. розповідала теж про різні соціялістичні віча, на які ходила з чоловіком в роки його захоплення новими на галицькому терені ідеями.

Дня 26 травня обговорювано з мистцем Сергієм Литвиненком справу бюсту його роботи для Музею та справу устатловування проєктів нагробників, підстав під них тощо. Того ж дня Музей відвідала комісія Оргкомітету Письменників Львова, складена з Петра Панча, А. Любченка та П. Карманського. Офіційне відкриття Музею мало б відбутися між 1 і 10 червня, коли до Львова приїдуть представники Спілки письменників України.

31 травня приїхав з Києва Петро Франко та привіз музейну літературу. Вирішено відбувати щоденно півгодинні семінари для внутрішніх музейних справ з участю Петра Івановича.

1 червня я мала довге інтерв'ю з Софією Олеськів-Федорчаковою та Романом Олеськовим, що приятелювали з Франковими дітьми і часто бували у них удома. На похороні свого сина Андрія Франко був дуже зрівноважений, а вертаючись з похорону з Романом О., говорив про далекі від того факту речі. А проте, він був до своїх дітей дуже добрий, терплячий. Часто, як він працював, вони гралися гамірливо в його кімнаті, лізли йому на крісло, на плечі. Він ніколи не лаяв їх, не проганяв.

Ольга Федорівна подала, які особи були кумами їх дітей: Ізидор Воробкевич, Деґен, Н. Кобринська, Олеськова, Коцовська.

Дня 11 червня відвідав Музей акад. А. Кримський, що відкривав у Львові засідання виїздної Сесії Академії Наук у Києві. Він дуже цікавився нашими матеріялами і працями, та вписав в книгу відвідувачів такі слова: „З великою радістю і з великою тугою відвідав Музей Івана Франка"; а про Львів сказав: „Тут почуваю себе так, наче вернувся після довгого часу додому".

Дня 26 червня мала розмову з д-ром З. Бассом, що в 1905 р. перебував на вакаціях у Беркуті, де у селянській хаті жили Франки. Франко вставав дуже рано і ходив до джерел з родиною. Тоді виявилося в розмові, що Франко вважав Ібсена штучним, а його персонажі нереальними. Він цінив Шекспіра, хоч мав якісь свої застереження. До дискусії на філософічні та політичні теми не давав себе втягнути. У малярстві Франко був прихильником імпресіонізму. Звичайно він любувався далекими красвидами.

Дня 27 червня пляновано статті до газет напередодні відкриття Музею.

В липні працювала я далі над технічним приготуванням, над картотекою приятелів та знайомих Франка, читала ориґінальні твори характеру автобіографій і листи в архіві Академії. Опроваджувала відвідувачів та кореспондентів, закуповувала перші видання творів.

Дня 16 липня мала розмову з о. Іваном Гарматієм, парохом Стриганець в Бережанщині, що пізнав Франка в часі однієї із прогулянок студентів. У „Ділі" помістив статтю „Як найкраще вшанувати ювілей І. Франка" (що викликала полеміку з о. Садовським).

Дня 20 липня Марія Гарматій, дочка о. Івана, гімназійна вчителька, подала відомості про знайомство Франка з Ольгою Білинською, кузиною Володимира Коцовського, що жила в Добромилі, куди приїздили Коцовський і Франко та привозили їй книжки. Під їх впливом вона склала матуру і була там учителькою. Франко подарував їй свою книжку „Про жіночу неволю" та вписав такі слова: „Тобі, Олю, про цю жіночу неволю", а крім того, вірш: „Тобі, що вигненою рукою". Її мати диктувала Франкові пісні до запису у виданнях НТШ. На 27 липні уривається збережена частина щоденника.

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Л. Луців

ЛІТЕРАТУРНІ НАГОРОДИ

Деколи можна почути твердження, що, мовляв, безцільно організувати літературні конкурси, які роздавали б письменникам нагороди за написані чи надруковані твори. Противники цих нагород кажуть, що справжній талант і без сторонньої допомоги проб'ється навіть і через найбільші труднощі та дасть себе пізнати громадянству. Коли ж якийсь твір вже надрукований, тоді, на думку цих людей, нагорода його авторові зовсім не є потрібна.

Та легко є протиставитися повищим твердженням, які могли б бути ще трохи оправдані на рідних землях, де були б кращі видавничі можливості, коли б вони були вільні. Але в наших еміграційних умовинах противники літературних конкурсів і нагород зовсім не мають слушности. Наші письменники на еміграції живуть в таких умовах, що важко їм присвячувати час на літературну працю. Видавничі можливості дуже часто є аж ніякі, бо коло читачів доволі мале, і видання книжки не оплачується, головним чином тоді, коли видавець схотів би і авторові дати хоч сякий-такий гонорар. Тому то деякі видавці передруковують давніші видання, а автори нових творів видають їх під фірмою якогось видавництва своїм таки коштом і вдоволені самою їхньою появою, а про якийсь гонорар навіть і не мріють.

Тому то треба щиро вітати всяку нову спробу щорічного влаштовування літературних нагород, бо це корисно вплинуло б на видавничу діяльність наших видавництв, які могли б розраховувати на те, що нагороджена книжка матиме більший збут та не принесе дефіциту і дозволить навіть на те, щоб і автор дістав якусь, хоч би тільки символічну винагороду за свою працю та міг тішитися тим, що громадянство його шанує й оцінює.

Під час останніх кількох років в цій країні відбулося кілька літературних конкурсів. Видавництво „Свобода" оголосило було конкурс на коротке оповідання для свого недільного видання, а пізніше Злучений Українсько-Американський Допомоговий Комітет розписав був конкурс на п'єсу. В минулому році двомісячник „Київ" оголосив був конкурс на новелю. Всі ті конкурси мали деякий успіх і допомогли появитися друком або на сцені творам, які без того, може, були б не дійшли до відома читача чи глядача.

Минулого року в 100-роковини з дня народження Івана Франка Український Літературний Фонд в Шикаґо оголосив конкурс на найкращі твори, надруковані в 1956-му році. Перша нагорода мала становити 1.000 долярів, друга 500, а третя 250. Хоч і невеликі це суми, але й вони можуть бути деякою фінансовою допомогою нашим письменникам, головно тим, які живуть в країнах із низькою в порівнянні з доляром валютою.

Та, на нашу думку, ця корисна і щаслива думка дещо не так щасливо була здійснена. До жюрі Український Літературний Фонд початково запросив був аж 18 членів, розсіяних по різних континентах. Ми не можемо собі уявити, як могло б було те жюрі співпрацювати при оцінці надісланих на конкурс надрукованих творів, бо як можна б було порозумітися з членом жюрі, який жив в Австралії. Та з тих 18 запрошених членів жюрі зголосилося тільки 11 осіб. Гадаємо, що й це завелике тіло для такої справи, як показала дійсність, бо свої пропозиції в справі нагороджених творів надіслало тільки п'ять осіб. Решта цього не могла зробити, бо не хотіла оцінювати творів, яких не могла прочитати.

Деяких надісланих до УЛФ книжок, не можна було навіть в нюйоркських книгарнях купити, бо їх там не було. Коли ми звернулися до автора однієї книжки, то він нам відписав: „Купіть собі мою книжку, я даром не висилаю!" Можливо, що ті члени жюрі, які вирішували справу нагород, мали те щастя, що могли прочитати всі надіслані на конкурс твори (а було їх, згідно зі списком УЛФ аж 22!), але інші не могли цього зробити і тому не могли погодитися з пропозицією Управи УЛФ, стоячи на становищі, що фундатор нагород не повинен мішатися до тієї праці, яка призначена для членів жюрі.

Ми віримо, що цьогорічне непорозуміння з призначенням літературних нагород не матиме шкідливого впливу на саме існування тих нагород, які фундуватиме рік-річно Український Літературний Фонд у Шикаґо, який повинен затримати і надалі амбіцію бути тим містом, яке справедливо оцінюватиме найкращі українські твори, видані в вільному світі, та допомагатиме українській літературі, призначаючи, хоч і скромні, але все ж таки нагороди, що матимуть, як не матеріяльну, то принаймні моральну вартість для наших працівників пера.

Василь Витвицький

„КАРМІНА БУРАНА"

Усе тут незвичайне, починаючи від самої назви твору і мішанини мов у тексті (латинська, німецька й французька), а кінчаючи несподіваним і небувалим успіхом у світі. Виконувані у концертових залях і на оперових сценах від Мюнхену і Гамбурґу до Міляно і від Сан Франсіско та Шикаґо до Токіо — „Карміна Бурана" здобули собі доступ навіть до шкільних і університетських заль. Саме в університетському місті Ен Арбор, біля Дітройту, у виконанні величезного хору — 300 співаків — та филаделфійської симфонічної оркестри довелося авторові цих рядків почути цей твір і дізнати вражень, які не скоро забуваються.

Незвичайна й ґенеза твору. Давним-давно (у 13-му століттті) в монастирі у Бенедіктбойрені в Німеччині був хтось, що цікавився не тільки набожними, але й світськими піснями. Він списав дбайливо багато пісень німецьких та французьких мандрівних музик і зберіг їх у монастирських мурах. Збірку відшукали на початку минулого століття і видали друком. Цікаво, що деякі пісні збереглися з нотними записами мелодій, але ці записи, зроблені ранньою музичною нотацією — безлінійними — не можна відчитати.

Збіркою зацікавився сьогочасний німецький композитор Карл Орф, вибрав з неї двадцять чотири тексти і поділив тематично на три частини: „Весняна природа", „При чарці вина' і — „Любов". За мотто і обрамовання цілости взяв пісню про долю. Її зміст: людська доля жорстока і змінна, як той місяць на небі. Вона, наче велике колесо, підносить людину високо вгору на те, щоб згодом кинути її безжалісно вниз і потоптати. Свій твір, написаний для солістів, чоловічого, жіночого і мішаного хорів та симфонічної оркестри, Орф назвав „Карміна Бурана" від назви монастиря Бенедіктбойрен.

Кілька біографічних даних про композитора. Карл Орф народився 1895 р. в Мюнхені. Музичні студії відбув у мюнхенській академії, а згодом працював як учитель та хоровий і театральний диригент у своєму родинному та інших німецьких містах. Його твори, написані до 1936 р., тобто до року постання „Карміна Бурана" (опера, пісні, музика до драматичних п'єс та ін.), були й залишилися зовсім невідомі. Перед появою „Карміна" ніхто ними, як і самим автором, не цікавився, а після неї сам композитор — сказати б — уневажнив їх, уважаючи їх тільки за ранні спроби.

Перше виконання „Карміна Бурана" (1937 р. у Франкфуртській опері) принесло невідомому композиторові успіх за один день, точніше за один вечір. Після цього і музична критика, і виконавці, і слухачі стали пильно слідкувати за наступними його творами. Це передусім вокально-інструментальні „Катуллі Карміна" і Тріонфо ді Афродіте", які композитор зв'язав з „Карміна Бурана" в один цикл-триптих. Перше виконання циклу відбулося 1953 р. на сцені Міляньської опери. З інших творів згадаємо: „Антиґону" — за Софоклом, оперу „Ді Клюґе", „Баварську драму" „Бернауерін' та музику до „Сну літньої ночі" Шекспіра.

Як видно вже з самого списку, творчість Орфа тісно зв'язана з театром. Друге: тут зовсім немає чисто інструментальних творів. Це випливає з музично-естетичних заложень Орфа, за якими музика є складовою частиною надрядного мистецтва в сполученні з словом і рухом. Варто згадати, що Орф сам є автором текстів деяких своїх творів.

„Карміна Бурана" — хоч і виконується на оперових сценах — не є оперою у справжньому значенні. В них немає ні акції, ні героїв. Велика вага покладена на хори наближає їх до ораторії, але це тільки поверхово, бо змістово й стилістично різниці тут надто виразні. Найвідповіднішим означенням цього твору буде назва сценічної кантати.

У творі переважає простота строфічної пісні, але поряд з нею чуємо вишуканість і рафінованість музичних засобів, головно ж ритміки й інструментації. Поруч частин з виразними рисами народної пісні (напр., пісні дівчат „На траві" перекликаються текстово й мелодично з українськими веснянками), є звороти й партії оперового аріозо або григоріянського хоралу. Покласти поруч такі різні засоби

(Закінчення на стор. 4-ій)



Інґрід Берґман, кіноартистка світової слави одержала нагороду Нюйоркської Фільмової Критики за її ролю у фільмі „Анастазія", як за найкращу креацію в 1956 році. Поруч неї Кирк Доґлес, який одержав згадану нагороду, як найкращий актор 1956 року. Вернулася Інґрід Берґман до ЗДА по семи з половиною роках свого перебування в Европі

В. Т. Купчинський

ЧОТИРИ РОДИ ДОКТОРІВ

(Образок з життя пок. д-ра Василя Щурата)

Зимова ніч. Надворі завірюха. Десь коло 11-ої години. Д-р Щурат пішов уже спати. Я сиджу над „улюбленою" грекою, приготовляючись назавтра до школи. Хтось застукав у задні двері. „Влодку, піди подивися, кого там принесло". Виходжу, відчиняю двері. Переді мною засніжений селянин з батогом у руці. „Ци тут є пан доктор Щурат?" — „Тут, — відповідаю, — чого хочете?" — „Хочу, щоби пан доктор їхали зі мною до Білявець, і то раз-два. Наші їґомосць дуже просять і прислали своє велике футро".

Я переказав слова селянина д-рові Щуратові. Вбравшися, вийшов він до кухні і запитав селянина: „Що сталося, чи їґомосць хворі, чи може яке нещастя в родині?"

Селянин лише повторив, щоб д-р Щурат їхав, бо справа дуже важлива і їґомосць дуже просили. Я нагрів чай, але селянин не торкнувся його, бо треба було поспішати. Поїхали.

По дорозі селянин розговорився, але не про ціль подорожі, а про інші справи. „Знають пан доктор, що є різні доктори, я чув, що є доктори від чоловіків і є доктори від бабів. І хоч вони всі вчаться з дуже грубих книжок, то я таки найбільше шацунку маю до докторів від худоби, бо завше таки хрисцінин, як піде до доктора і доктор запитається, що вам бракує, то хрисцінин пальцем тикне ци в живіт, ци в груди, ци в ногу, ци в голову — і для доктора вже пів роботи. Але як прийде доктор до худоби, ну, питайся її, що тебе болить, — вона раз що пальця не має, а друге, що по-нашому не розуміє, хібащо заговорить на Святий Вечір, але тоді доктора нема. То треба вченого над вченими, щоби знати, що худобині бракує".

До Білявець з Бродів коло двох миль, тож наші подорожні за півтори години дісталися туди. Д-р Щурат бував не раз в о. Герасимовича, тож здивувався немало, коли біля тополів фірман не скрутив наліво до плебанії, а поїхав далі гостинцем. На запит доктора сказав, що візьме його до себе на пару хвилин, а потім поїде до ксьондза. Заїжджають на сільське подвір'я. Зі стайні виходить жінка з ліхтарнею, а за нею два чоловіки. „Максиме, ти дурно пана дохтора трудив вже всьо добре, хвалити Бога, маєш ялівочку, як злото Мучилася бідна корова, але Панько помогли". — „Що це значить?" — питає доктор Щурат. — „Та я тепер признаюся, прошу пана доктора, наша корова не могла зійтися з телям, а пан доктор знають, що значить корова для хрисцінина, то я відважився, дістав від їґомосця адресу і футро та й поїхав. Я заплачу, що пану докторові належиться, і дуже вам дякую". — „Чоловіче, — каже д-р Щурат, — я не є ніяким доктором від корів, я є доктором від студентів".

Заїхали на плебанію, збудили п-во Герасимовичів і при каві сиділи до 5-ої години ранку. Повертаючи до Бродів тепер о. Герасимовича кіньми, наш селянин повторяв кілька разів: „Чотири роди докторів: від чоловіків, від бабів, від худоби, ну і що я ніґди не чув, — доктори від студентів"...

МИСТЕЦЬ, ЩО НЕ ЗНАВ КОМПРОМІСУ



Артуро Тосканіні

Смерть світової слави диригента Артура Тосканіні, що наступила в Ню Йорку минулої середи, 16-го січня, відбилася найширшим відгомоном у всьому світі.

Артуро Тосканіні був „людиною, що не знає компромісів ні в мистецтві, ні в житті", для сучасних йому ґенерацій — на протязі більше як півсторіччя, і таким же залишиться покійний диригент у пам'яті майбутніх поколінь. Доказів своєї принциповости він дав багато — передусім у вимогах до себе самого, у вимогах до ведених ним музик, у взаєминах з установами, що для них працював, і в ставленні до всіх виявів диктатури й тоталітаризму.

Народжений 25 березня 1867 року у Пармі в Італії в родині незаможного кравця Клявдіо Тосканіні, молодий Артуро вже з дев'яти років життя почав вчитися в місцевій музичній консерваторії, а у віці 17 літ диригував виконанням власних композицій. Уже тоді пророкували йому славу композитора, але сповнений самокритицизму Артуро Тосканіні заявляв, що композитором він ніколи не буде, бо все, що б він не створив, не відповідатиме його ж власним вимогам до мистецького рівня і досконалости.

Успіху і слави добився Тосканіні у 19 років, виступаючи як диригент в опері „Аїда", у столиці Бразилії Ріо де Жанейро, в тій самій опері, в якій дебютував пізніше в 1908 році, як диригент в Ню Йорку. До Ріо де Жанейро приїхав Тосканіні, щоб грати на чельо в оркестрі під час вистави „Аїди". Диригент оркестри виявився нікудищнім, і імпресаріо запропонував диригування Тосканіні. Виступ молодого невідомого челіста став сенсацією і його диригентська майстерність здобула йому зразу ж широку славу і признання. Вже тоді виявив він безприкладну пам'ять — диригував без нот, дивуючи цією феноменальною здібністю до кінця свого життя критиків і слухачів. Вернувшись до Італії, Тосканіні виступав як диригент в Турині, Тревізо, Больонії, Ґенуї і на 31 році життя — через 12 років після свого першого виступу в Ріо де Жанейро — добився вершин мистецької кар'єри в Італії — став диригентом Ля Скаля в Міляно. На цьому становищі працював з деякими перервами 19 років.

1908 року Тосканіні прибув до З'єдинених Держав Америки, і тут з мистецькою діяльністю в цій країні, другій своїй батьківщині, зв'язав решту свого життя, майже ціле півсторіччя високомистецьких виступів і креацій. Сім років був Тосканіні диригентом Метрополітен Опери, де його геній досягнув вершин мистецької експресії. Кожен його виступ на терені ЗДА був тріюмфом. Вибравшися 1930 року з Нюйоркською Філармонійною Симфонічною Оркестрою в мистецьку подорож по Европі, Тосканіні добував успіх за успіхом і овації за овацією панівних королівських родин, голів урядів і широкої публіки. З Метрополітен Опери відійшов він 1915 року, посварившися з її генеральним керівником теж італійцем Джуліо Ґатті-Касацца.

Вернувшись до Італії напередодні вступлення її до війни, Тосканіні виступав з концервами на добродійні цілі і в 1917 році здобув медалю харабрости за диригування військовою оркестрою на верхів'ї гори Монте Санто під час атаки італійських військ проти австрійців. До ЗДА прибув Тосканіні знову в 1926 році і на протязі цілого десятиріччя (до 1936 року) працював як диригент Філармонійної Симфонічної Оркестри в Ню Йорку. Розійшовшися з керівництвом оркестри, яке хотіло об'єднати її з Метрополітен Оперою, Тосканіні виїхав до Европи і взяв участь з Зальцбурзькому Фестивалі. 1937 року відома американська радіова компанія Нешенел Бродкестінґ Компані заанґажувала Тосканіні як диригента створеної для нього спеціяльної оркестри. Диригував цією оркестрою Тосканіні аж до 1954 року, коли відійшов на спочинок. В міжчасі виступав багато разі як диригент згаданої вище нюйоркської Філармонійної Симфонічної Оркестри і як запрошений диригент оркестр у Филаделфії, Лос Анджелесі, Шикаго і в Синсинаті. Останнім його виступом був концерт Симфонії Ен-Бі-Сі 4 квітня 1954 року. Згідно з своєю колишньою заявою, що як тільки диригентська паличка задрижить в його руках, то він перестане диригувати, Тосканіні довів концерт з трудом і зворушенням до кінця і, кинувши паличку, відійшов з естради назавжди. Останні роки життя перебував у своєму домі на Бронксі в Ню Йорку або в Італії.

На протязі всієї своєї мистецької кар'єри Тосканіні був незвичайно вимогливим до себе і до своїх співробітників. Це приводило часто до конфліктів, що їх йому, як великому артистові, прощали. Не любив надмірних оплесків і овацій і тікав від них, де це тільки було можливо.

Завжди був принциповим противником тиранії й обмежування мистецької свободи. В 1943 році, за фашистівського режиму в Італії, виконуючи „Гимн націй" Верді, Тосканіні змінив в ньому слова „Італіє, моя батьківщино" на „Зраджена Італіє". За його відмову диригувати виконанням фашистівського гимну „Джіовінецца" італійські фашисти його побили і він мусів тікати до Швайцарії. Був запеклим противником короля Віктора Еммануеля II і, згідно з своєю обіцянкою, що не вернеться до Італії, доки цей король буде на троні, вернувся на свою батьківщину і диригував знов в Ля Скаля в Міляно щойно в 1946 році, після встановлення в Італії республіканського ладу. Диригувавши колись на Ваґнерівських Фестивалях у Байройті, відмовився від дальших виступів негайно після приходу Гітлера до влади. Так же само перестав виступати в Зальцбурґу після зайняття Гітлером Австрії.

Телевізія та її вдосконалення останніми роками дали і ще довго даватимуть можливість широким масам населення ознайомлюватися з небуденними мистецькими креаціями цього геніяльного артиста, найбільшого диригента світу на протязі сімдесятьох років. Тому його пам'ять залишиться тривалою і постать його живою.

Роман Долинський

ВІД „ГАЙДАМАКІВ" Л. КУРБАСА ДО „МОЙСЕЯ" Й. ГІРНЯКА

Мотто: — Якби ти знав,
Як много важить слово,
Одне сердечне, теплеє слівце. —
І. Франко

Це пов'язання насувається кожному, хто бачив „Гайдамаки" Т. Шевченка в інсценізації Леся Курбаса та рецитативну поставу „Мойсея" І. Франка в театрі Йосифа Гірняка. Дві епохальні поеми наших двох геніїв в різні часи та в різних обставинах ожили на сцені й спалахнули полум'ям, живим духом, що їх обидва поети вклали у свої твори. Ці дві вистави мають безперервний свій живий органічний зв'язок, про який мова йтиме нижче.

Надзвичайно щиру, глибоку, я б сказав, блискучу оцінку прем'єри „Мойсей" дав у своїх рефлексіях п. Юрій Лавриненко в „Свободі" з 1 червня мин. року. До цієї змістовної оцінки ледве чи можна що додати. Можна хіба ще всебічно інтерпретувати глибину духової скарбниці, що її скриває „Мойсей", а сценічна рецитація розкриває та справді потрясає душу до глибин.

Добу т. зв. українізації в підсовєтській Україні Лесь Курбас знаменито використав для розвитку українського мистецтва не лише „по формі" національного, а саме по змісту. Це був сміливий і рисковний крок в діяльності театру „Березіль", організатором та керівником якого був Лесь Курбас, але це був його властивий, незламний характер і таким він залишився до кінця. Вперто ламаючи бюрократичні перешкоди в наркоматі (міністерстві) освіти та його колегіях, Л. Курбас довгий час готовить власну інсценізацію Шевченкових „Гайдамаків". Почавши від прем'єри в Києві 1922 р., „Гайдамаки" рік-річно ставилися в шевченківські дні, в березні кожного року, в Києві, потому в Харкові і були зняті з репертуару „Березоля" після арешту Курбаса.

Хто хоч раз побував на інсценізації Л. Курбаса „Гайдамаки", той ледве чи зможе забути до смерти цю епохальну сценічну поставу поеми Шевченка. Кожен з нас, людей цього століття (зрештою і до нас), бачив чимало більш чи менш вдало поставлених „живих" чи „мертвих" образів на шкільній, саморобній чи читальняній сцені, з нагоди роковин Шевченка. Ці сцени і донині зворушують серце кожного очевидця, незалежно від того, де вони відбувалися: чи в „Малоросії", чи в австрійській Галичині. Це були перші проблиски національного самоусвідомлення, це був продукт національного Відродження, спричиненого Шевченком та підсиленого Франком, що творився самотужки в різних обставинах по-різному.

Інсценізація „Гайдамаків", це в мистецькому розумінні велич, якої до того часу на українській сцені не було. Велич ще й тому, що інсценізована була поема Шевченка, яку Курбасові не так просто й легко вдалося в ті часи „проперти" через лябіринт цензурних установ. Курбас знав, чого хотів, знав, вибираючи тоді для інсценізації „Гайдамаків" Шевченка, що цей монументальний твір стане гаслом до дії проти рабства, поневолення та колоніялізму. Він незаперечно був також свідомий консеквенцій, які евентуально прийдеться понести, коли ціла вистава йшла в явно відкритих національних барвах. Головно інтродукція, в якій — за Шевченком — Курбас показав тодішнє Правобережжя України так: запряжену в панщизнянників колісницю з королевою-Польщею (в червоно-білих кольорах) тягнуть поневолені степами багатої, плодючої України (золотий кон та синьо-голубе небо). Історично - романтична форма поеми дала змогу Курбасові поєднати дві мистецькі форми слова і дії та створити оригінальний, високоякісний сценічний образ. Не диво, що рік-річно, на протязі більше десяти років, в дні, коли ставилися „Гайдамаки", театр Березоля був вщерть набитий. Авдиторія тоді бувала виключно українська та складалася зі всіх прошарків населення України. Мабуть вся шкільна молодь Києва, потому Харкова не один раз дивилась зі захопленням, я б сказав, з ентузіязмом на „Гайдамаків". Тверджу з певністю, що не було в ті часи українського інтеліґента, що не бачив бодай раз „Гайдамаків". Ледве чи можна знайти закутину в Україні, якої бодай один представник не бачив би „Гайдамаків". Можна сьогодні, з перспективи часу, по-різному судити події того часу, головно на еміґрації. Проте, не вільно поминути того факту, що Л. Курбас на театрально - мистецькому полі був найбільш відважним борцем (мабуть більш вартісним, як багато інших його сучасників) та потрапив боронити новітні форми українського театрального мистецтва ціною власного життя, особистих аспірацій. Мало того, Курбас з кожною новою поставою виховував плеяду нових мистців, передових артистів, які б у нічому не поступилися перед іншими мистцями світу.

Одним з найкращих його послідовників незаперечно являється Йосиф Гірняк, один з найближчих його співпрацівників та співтворців. Не диво, отже, що після ряду мистецьких постав різноманітних п'єс у Німеччині, опісля в ЗДА, українська еміґрація побачила чудового, могутнього, до глибин душі зворушуючого „Мойсея". На засадах Курбаса Український Театр Гірняка в Америці притягнув здібну молодь, яка цілком оправдала надії. При співпраці п-ні О. Добровольської, майстра слова та чудової учительки дикції, цей, по суті молоденький театр, досягнув вершин в умовинах Америки, де, до речі, навіть єдина опера є дефіцитна (хоч метрополітальна та світової слави).

Хто слухав цю мистецьку рецитацію „Мойсея", був мабуть під гіпнозом сили мистецького слова, хоч би навіть очікував на прем'єрі цілком іншого образу. Ніщо не лишає такого глибокого сліду в душі та свідомості сучасности, як мистецьке слово. Воно виховує сучасне суспільство, головно молодь, збуджує до думання не лише над текстом поеми, але над цілістю проблем, що їх поема порушує.

Гірняк не припадково вибрав таку важку річ до постави, як „Мойсей" Франка. Важка вона під кожним оглядом, але театр переборов всі труднощі, бо присвячена вона 100-річчю з дня народин І. Франка. Творці рецитації „Мойсея", в першу чергу Й. Гірняк та О. Добровольська, були свідомі всіх труднощів такої постави тут і знали, чому саме вибирають цю неперевершену перлу Франкової творчости. Передусім, щоб гідно відзначити ювілейну дату великого поета-мислителя в найкращій мистецькій формі. Цю мету театр Гірняка досягнув при незвичайно гармонійній співпраці нашого композитора проф. Фоменка, що чи не найкраще відтворив та достосував дух „Мойсея" у своїй музиці. Цілий колектив акторів, хористів витратив з посвятою масу часу на підготову цієї величної постави, резиґнуючи з власного відпочинку після щоденної праці. Друга мета цієї постави, яку колись в приватній розмові висловив Й. Гірняк, — защепити цим шляхом молодому поколінню своє рідне слово.

— „Не для себе ж — казав він — ставимо „Мойсея", а

(Закінчення на сто. 4-ій)

З КОНЦЕРТОВОЇ ЗАЛІ

Ювілейний концерт Антона Рудницького у Филаделфії

Заходом Літературно - Мистецького Клюбу, Співочого Товариства „Кобзар" та Української Феларморнічної Оркестри у Филаделфії, установив, очолюваних проф. д-ром Антоном Рудницьким, відбувся, дня 16 грудня м. р. у залі Горожанського Комітету концерт, присвячений його ж 35-літній композиторській діяльності, про успіх якого вже була коротка згадка на сторінках „Свободи".

Завдання концертового звітодавця не може в цьому випадку обмежуватися тільки до оцінки виконання точок програми, а мусить передати читацьким колам, хоча б коротко, деякі дати з музичної творчости ювілята, головно на основі вичерпного, глибоко обдуманого та з ораторським хистом виголошеного на тому ж концерті „вступного слова" п.-ні проф. Іванни Приймової.

Ще в 1921 р., отже 35 років тому, Антін Рудницький, — тоді ще гімназійний учень — здобув першу нагороду на „Конкурсі ім. О. Нижанківського для молодих композиторів", проголошенім Муз. Т-вом ім. Лисенка, до речі, першому й одинокому досі такому конкурсі на Західній Україні. Нагородженим твором були його „Дві Мініятюри", „В роді леґенди" і „Скерціно'.

Творчість Антона Рудницького доби цих перших творів, чи пак, як він сам їх тепер називає, „гріхів молодости", розвивалася буйно й постійно. Вроджений нахил до шукання нових шляхів у музиці, захоплення новими музичними течіями, які на початку двадцятих років цілковито міняли обличчя музичного мистецтва, зокрема композиторський концерт великого польського модерніста Шимановського, а згодом, дещо пізніше, Ігоря Стравінського, які на молодому Рудницькому залишили незатерте враження, — усе це з однієї сторони, а з другої притаманний йому безкомпромісовий спротив „аматорщині й дилетантизму в музиці", з самих початків творчої діяльности зробили з Рудницького аванґардиста нових напрямів у нашій музиці, до того часу в ній невідомих.

Після початкових студій у Львові, м. ін. у проф. Василя Барвінського, з яким — не дивлячись на деякі світоглядові розходження — лучила Рудницького постійна сердечна приязнь, Рудницький виїжджає на дальші музичні студії до Берліну, тодішньої Мекки молодих *музик, що захоплювалися новими музичними гаслами*, теоріями і творами. Кількалітня інтенсивна наука у найбільших музик того часу — композиції у Франца Шрекера, фортепіяна в Еґона Петрі й Артура Шнабеля, — приналежність до близького, інтимного кружка учнів і друзів ґеніяльного Феручіо Бусоні, довголітня дружба з таким передовим представником світової сучасної музики, як Беля Барток, усе це, як і постійне перебування в міжнародніх музичних колах, — родинєх музичних колах, — формувало творчу індивідуальність Антона Рудницького.

Як і другі творчі таланти, так і він переходив різні періоди: атональности, під час якого пише такі твори, як „Варіяційні студії", цикл пісень до слів Бельмонта „Гимн Індустріяльної Доби", сонату для віольончелі і ін.; експресіонізму — у своїх струнних квартетах, балеті „Бурі над Заходом" і ін., врешті, десь від половини тридцятих років, період зрівноваження, період вподні зрілого, оригінального, і, що найважливіше, суто українсько - національного стилю, дармащо він за формою вповні сучасний, модерний.

Незвичайно багата та багатогранна є діяльність Антона Рудницького. Композитор, знаменитий піяніст, оперовий та симфонічний диригент, автор музично - історичних розвідок та статтей, тонкий музичний критик, визначний педагог, а при цьому не то ентузіяст, а просто фанатик музики, ініціятор й організатор, який при важких своїх фахових зайняттях та усій нашій вбогості морально - матеріяльних ресурсів находить час та сили на провід — до речі безкорисний — закросного на велику скалю мішаного хору та створення першої і покищо одинокої в Америці української філармонічної оркестри, і це, до речі, опертих не на професійних основах, а на хитких підставах, волюнтаризму. Служив і служить Антін Рудницький рідній музиці, не оглядаючися на прийняті в нас „непорушні канони" музики минулих років, не дивлячися на дешеву, чи взагалі будь-яку, популярність. Бо ж його композиторська творчість, яка так далеко відбігає від стилю досьогочасної творчости наших композиторів XIX-го століття, а навіть сучасних визначних наших композиторів, від самих початків аж по сьогодні, вперше в нашій музиці проявляє наскрізь модерні методи побудови музичних творів. І тому може його музика для переважної частини нашого громадянства, яка не мала змоги слідити за розвитком та напрямними модерної музики Західньої Европи, нелегко зрозуміла, бо ця музика не „проста", а скомплікована і з формальної і з емоційної сторони. Вона і глибоко лірична, але без плаксивого сентименту, і пориваючо - драматична, але без фальшивого патосу. Вона використовує усі найскладніші засоби композиційної техніки й поліфонічно - контрапунктистичних засобів, хоч композитор орудує ними так майстерно, що слухач їх не запримічує в повені звуків, які ллються бурхливою струсю.

Та найкращим доказом факту, що суть музики не лежить в тому, чи вона проста, чи складна, чи легко сприймається слухачем, чи важко, це те, що власне слідами Антона Рудницького і шляхом, який він вибрав перший, пішла теж ціла генерація сучасних українських музик: бо вся сучасна українська музика є музикою складною, скомплікованою, але зате музикою суто професійною, музикою не вчорашньої, але сьогоднішньої доби.

Програма ювілейного концерту складалася з двох самостійних виступів оркестри (Інтермеццо з оп. „Довбуш" і Друга Симфонія „Українська") та з двох продукцій мішаного хору „Кобзар" з тією ж філармонійною оркестрою (хор „Рветься, б'ється Черемош" з тої самої опери та із відомої вже в Ню Йорку Симфонічної поеми „На світанку"). Дві дальші точки програми творили Концерт для віольончелі у виконанні нашої відомої челістки п-ні Христі Коллесівної та „Чотири пісні про Україну" („Українська земля", „Київ", „Мати" і „І ти воскреснеш, Україно") у виконанні нашої передової оперової співачки, дружини ювілята, п-ні Марії Сокіл. Фортепіяновий супровід до цих сольових продукцій спочивав у руках самого ювілята.

З новопочутих композицій проф. Рудницького, на думку автора цих рядків, треба на першому місці поставити хорові та оркестральні вийнятки з опери „Довбуш". Саме на т. зв. „Львівському концерті" в листопаді м. р. мали ми нагоду почути одну із арій Довбуша у виконанні баритона Михайла Мінського та захоплюватися видержаними в драматичному жанрі, пориваючими та могутніми частинами цієї опери. Це враження із фраґментів невідомої в нас досі опери-епосу стало ще сильніше після продукції „Інтермецца" та хору „Рветься, б'ється Черемош". Початкові такти цього хору, які охоплюють чотири високі тони "g-f", "d-e", співані в унісон, звучать немов характеристичні гомони наших Карпат, горді та повні змагань до волі переклики гуцулів-лицарів на верхах Чорногори. Це щось із софоклівських хорів, символізованих „ананке", щось із абстрактних перекликів-гомонів у трагедіях Поля Сартра (в німецькій інсценізації Ґустафа Ґрюндґенса) чи пак Франца Кафки, — але все те наше й наскрізь оригінальне. Після такого вступу друга частина — це „ономатопоейя", більш реальне наслідування плюскоту та змінливої гри хвиль Черемоша. Треба відкрито сказати, що в нашій музичній літературі не було досі так могутніх, імпозантних висловів музичної інвенції. Побажати б, щоб ми тут в американських умовинах, заки це буде можливе на рідних сценах, спромоглися на повну виставу цієї чудової опери, яка запрезентувала б нас гідно перед світом.

Певною антитезою до драматичного характеру „Довбуша" була дуже мелодійна й лірична кантилена віольончелевого концерту, особливо у двох перших частинах („Апассіонато" і „Канцона"). Христя Колесса, як завжди, чарувала нас майстерністю виконання, з її питомим вичуттям краси скомплікованих гармонійних еволюцій.

„Українська Симфонія", пребагата композиція, сповнена мелодикою кількох народних пісень („Ой, вже літ двісті", „Я в кватиронці сиджу", „Із-за гори кам'яної" і „Ой, що ж то за шум учинився") підходила може найбільше під вподобу публіки. Складні місцеві обставини, зокрема замала у відношенні до розмірів оркестри заля, були не абиякою перешкодою для автора - диригента та амбітної оркестри. Але, не дивлячись на ці труднощі, симфонія лишила по собі глибоке, незатерте враження твору, який в нашій музичній літературі має мало собі рівних.

Наприкінці треба найбільші похвали віддати хорові „Кобзар". Композиції Антона Рудницького поставили цей хор перед незвичайно тяжкі завдання: мало „вловимі" тони й інтервали обидвох творів, незвичні гармонійні сполуки та складна ритмічна фактура вимагали від кожної співачки чи співака дуже доброго слуху та повного опанування цих творів, знову ж форсовні місця опери та супровід оркестри вимагали сильної динаміки та модуляції. Хор „Кобзар" переміг усі труднощі композицій та збирав заслужені оплески. Дякуючи своєму постійному диригентові д-рові Рудницькому, він осягнув знамениту форму, яка ставить його на чолі усіх наших мішаних хорів в Америці. Солісти, п-ні Вероніка Цегельська та п. Іван Гаврилів, вив'язались блискуче із своїх партій.

Д-р Віктор Пацлавський

2,700 ЛІТ МЕХІКАНСЬКОГО МИСТЕЦТВА



В Ля Вента, Мехіко, знайдено під час археологічних розкопин, голову велетенської статуї, вирізьбленої 2,700 років тому. Поруч голови д-р Метю В. Стірлінґ, провідник американської археологічної експедиції

Карміна Бурана

(Закінчення зі стор. 3-тої)

вислову і звести їх в одне стилістичне ціле — це, без сумніву досягнення Орфа.

Не проста відповідь на питання: яке відношення Орфових „Карміна Бурана" до течій новітньої музики? Орф без сумніву сьогочасний композитор, і то не тільки біографічно. Але він — оригінальний і незалежний в усьому — одночасно користає з одних засобів новітньої музики і свідомо відкидає інші. Тримається твердо ґрунту тонації і логіки в будові мелодії. Одночасно користає з гострих дисонансів, з ходів раніше заборонених, перевертає комітьголовою засади оркестрації.

Музика Орфа новітня у тому значенні, що вона нерозривно зв'язана з новою добою. Такий твір не міг постати ні сто, ні кількадесят років тому Вагнерові Зіґфріди й Валькірії були б розтоптали його як профанацію музики, а ще до того — німецької музики.

Одночасно творчість Орфа є запереченням тих течій новітньої музики, яким прикметна надмірна і н т е лектуалізація. Його музика є музикою в основному розумінні, а не музичною філософією, чи музичною тригонометрією. В ній привернено увагу і вагу самого ритму і самої мелодії, поданої в первісному вигляді, вільному від надмірних гармонічно-поліфонічних ускладнень. Як цього потрібно, мелодія Орфа обмежується трьома, двома, а то й одним тоном. Незвичайна з цього погляду, а яка ж захоплююча, пісня чоловічого хору „При чарці вина". Як треба, один акорд стоятиме на місці дуже довго, а та чи інша група в оркестрі гратиме одну коротку фігуру у нескінченість. Композитора зовсім не обходить, чи це подобається виконавцям або дослідникам. Він дбає за цілість свого і за своїх слухачів. Його музика не так імпонує, коли її аналізувати, як захоплює і зворушує, коли слухати.

Один з композиторів (К. Р. Руппель) підкреслював таке панівне бажання і зусилля Орфа-композитора: дати у своїй творчості те, що від людини виводиться і на неї спрямовується, те, що людині зрозуміле і що її саму зрозумілішою чинить.

Такі напрямні видно виразно у „Піснях з Бойнеру", і цим вони такі близькі й зрозумілі широким колам слухачів. Без усякого перебільшення можна сказати, що Орфові „Карміна Бурана" — один з найзамітніших і найбільш оригінальних творів музики нашої доби.

ВІД „ГАЙДАМАКІВ" Л. КУРБАСА ДО „МОЙСЕЯ" Й. ГІРНЯКА

(Закінчення зі ст. 3-ої).

для молодого покоління, що в бурі війни не мало змоги добре перечитати навіть перлин своєї власної літератури, для молоді, що дітьми, часто в пеленках покинула рідні землі, що родилась вже в Европі та ЗДА".

Справді, де є запорука тому, що наше молоде покоління збереже своє національне обличчя (як це бачимо в інших націях) та не розтопиться в країнах свого поселення? На виховання молодого покоління складається багато чинників, в першу чергу родинний дім, Церква, школа і т. д. В нашій дійсності маємо ще інші могутні чинники виховання молоді, як кіно, телевізія, що в певних випадках стають від'ємними, а школа може присвятити лише кілька годин для українознавства. Висновок напрошується сам: недостатні чинники виховання молоді варто заступити, зглядно доповнювати театром, передусім такими цінними поставами, як „Мойсей".

Автор цих рядків зовсім не припадково наводить аналогію між „Гайдамаками" Курбаса та „Мойсеєм" Гірняка. Свого часу „Гайдамаки" мали величезний вплив на формування світогляду української підсовєтської молоді, на зміцлення національної свідомости. Чому ж „Мойсей" не повинен стати таким самим, ба, навіть багато більшим чинником виховання нашої молоді тут — по цей бік залізної заслони?

В найбільш мистецькому театрі, до того ще на еміґрації найкращі постави не втримуються та й не можуть втриматися довго. Склад виконавців з часом міняється, міняються та сходять зі сцени найкращі мистці, зміну яким у наших обставинах треба виховувати не роками, а десятками років.

Тому ця аналогія зродила в автора цих рядків скромну суґестію: чому б поставу „Мойсея" не зробити предметом та матеріялом для українознавства на терені ЗДА? Поява „Мойсея" в кількох найбільших містах метрополії (Ню Йорк, Филаделфія, Нюарк) викликала одушевлені оцінки та признання під кожним оглядом. Чи ж мало б скінчитися на тому, що кілька тисяч здебільша дорослого, активного громадянства побачило та почуло образ в сполуці зі словом, на що невтомний театр Гірняка витратив стільки жертвенної праці?

А чому б нашим численним організаціям, що мають та витрачають чималі суми на культурно-освітню працю, головно по лінії українознавства, не уфундувати для своїх членів, гуртків та різних курсів виставу „Мойсея" (просто закупити виставу)? Чи не буде це проминаюча в пам'яті найкраща лекція з українознавства?

Всі видавничі організації по цьому боці залізної заслони, передусім у ЗДА спромоглися в більшій або меншій мірі відзначити ювілей Франка виданням його творів, зглядно перевиданням оригіналу, щоб заасекурувати нашу літературну скарбницю від перекручувань живих ідей, яких допускається „старший" брат за залізною заслоною. Думаю, що паралельну працю можуть перевести наші центральні організації, коли заініціюють показ „Мойсея" якнайширшим масам української громади у ЗДА. Мета вартує праці та коштів.

Пам'ятаймо слова великого Кобзаря, який віщо поставив на сторожі Волі свого Народу Слово.

Ще в справі літературного конкурсу Українського Літературного Фонду в Шикаґо

У зв'язку з літературним конкурсом Українського Літературного Фонду в Шикаґо редакція „Свободи" одержала від проф. Володимира Дорошенка листа з дати 27 грудня 1956, в якому він з'ясовує своє становище до справи цього конкурсу. Ще перед одержанням цього листа, дня 20 грудня м. р. члени редакції „Свободи", запрошені згаданим фондом до жюрі літературних нагород, вислали спільного листа, в якому теж з'ясували своє ставлення до рішень керівництва УЛФонду і відмовилися від участи у вирішуванні справи нагород, з огляду на неможливість ознайомитися з надрукованими літературними творами. Тексти обидвох листів подані для ознайомлення заінтересованих кіл і Читачів „Свободи" нижче.

До Хв. Редакції „Свободи"

Прошу Хв. Редакцію не відмовитися помістити в найближчому числі Вашого цінного щоденника оцю мою заяву:

В дописі з Шикаґа в ч. 247 „Свободи" подано, що в неділю 30. XII. відбудеться там роздача нагород за найкращий сьогорічний літературний твір з-поміж надісланих на проголошений Українським Літературним Фондом конкурс. З огляду на те, що до жюрі, що мало рішати про вартість творів, був запрошений і я, про що були згадки і в пресі, мушу оцим заявити, що в оцінці надісланих на конкурс творів я, на жаль, не міг узяти участи з тієї простої причини, що Дирекція Фонду не прислала мені до прочитання жадного твору. Я мав змогу познайомитися тільки з половиною одержаних Дирекцією творів, діставши їх чи то особисто від авторів або видавництв, чи для бібліотеки НТШ, як її директор.

Натомість від Дирекції Фонду прийшов обіжник, де, по вичисленні надісланих їй на конкурс творів, піддавала вона членам жюрі суґестії, який твір признати вартим нагороди, а який ні. У відповідь на таке ніде не практиковане накидання своєї думки членам жюрі, які мають рішати самостійно, згідно з своїм власним переконанням, я негайно зголосив Дирекції своє уступлення з жюрі. Подаю це до публічної відомости на те, щоб автори надісланих на конкурс творів не мали до мене ніяких претенсій за те, чи інше рішення жюрі, а також, щоб відкинути зроблений мені Дирекцією закид, чи вірніше виговір (!) з приводу моєї відмови в її урядовому листі, писаному на фірмовому папері Фонду і підписаному, не знати, з якого титулу, бо цей титул не зазначено, п. Т. Курпітою. Він вихваляє суґестії Дирекції, як цілком правильні (!), а не присилання мені книжок пояснює тим, що Дирекція не припускала, що я не матиму сьогорічного літературного доробку, б ж я, мовляв, бібліограф. П. Курпіта певне думає, що бібліографові книжки падають у руки так, як Гоголівському Пацюкові в рот вареники...

Обов'язком Дирекції було засобити всіх членів жюрі всіма одержаними нею творами, а не вимагати від них, щоб вони ці твори самі роздобували, навіть не знаючи, які саме твори надійшли. В створених Дирекцією умовах, мабуть, не один із членів журі не міг подати своєї власної думки, а мусів обмежитися суґестіями членів Дирекції. Amicus Plato, sed magis amica veritas. Тому я й не міг здатися на їхні суґестії і за вислід жюрі не беру на себе жадної відповідальности.

Филаделфія, 27 грудня 1956 року.

Вол. Дорошенко

ІЗ ЛИСТА ДО УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ФОНДУ В ШИКАҐО

Високоповажані Панове!

Тому, що

1) ми не всилі перечитати до визначеного Вами терміну всіх книжок, що їх називаєте, як предмет розгляду жюрі,
2) деяких із названих творів ми навіть не бачили, бо автори не прислали ні одного примірника до „Свободи",
3) не вважаємо за можливе погодитись на пропозиції ВПанів, без попереднього прочитання книжок і вироблення собі власної оцінки, —

не можемо брати участь в голосуванні.

Не погоджуємось з арґументом, що „було б смішно" роздати нагороди поза Франківським роком (підписані листом з 12-го грудня 1956 р. пропонували УЛФондові „відложити проголошення висліду конкурсу до дня роковин Шевченка в березні 1957 р.; тоді можна буде все прочитати, скомунікуватись і перевести конкурс дійсно пристойно..."), коли конкурс розписано під гаслом того року, бо — як читаємо в часописах — деякі громади заповіли святкування Франкових Роковин щойно на 1957 рік. Очевидно, було б краще роздати нагороди у визначеному терміні 1956 року, але вважаємо, що більше шкоди для конкурсу з поквапного розподілу нагород при залишенні різних сумнівів, ані ж з відкинення формалістичної дати. Не можемо принципово погодитись, щоб керівники Літературного Фонду вирішували питання, які твори є чи не є „літературним шедевром", бо в такому разі — яка роля літературного жюрі?!

З правдивою пошаною

Д-р Лука Луців
Іван Кедрин-Рудницький
Антін Драган

О. Чернова

ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Це — збірка віршиків поетки Оксани Лятуринської „Бедрик", вірші для дітей. Вінніпеґ Р. Б. 1956, мистецьке оформлення і наклад авторки. Тираж — 2,000.

Не багато, коли взяти на увагу кількість українських дітей на чужині. Дати їм добру книжку в рідній мові і на рідні теми є не тільки присмністю, а й необхідністю, бо така книжка є важливим чинником у вихованні національної свідомости. Думається, що батьків, які це розуміють, є багато більше, як примірників Бедрика, а тому віриться, що Бедрик швиденько розлетиться по українських родинах.

Віршиків у книжці двадцять вісім, і до кожного образок. Образок і тема вірша досконала цілість, бо сама авторка ілюструвала збірку. Одна рука виконала, одна уява виміряла, одно серце викохало.

Своєю поетичною вартістю віршики стоять на одній рівні з поезіями, зібраними у книжці „Княжа емаль". Хоч призначені для дітей, вони не є спрощені, як то часто практикується в дитячій літературі. Створені вони, як і всі поезії Лятуринської, із скульптурним підходом — кожний віршик є структурою, старанно вирізьбленою, вишліфуваною і поставленою на міцну, йдучу у глибину народної творчости, основу.

Вірші ті, крім оригінальної тематики і, так би мовити, зовнішньої краси вражень образних і звукових, є інтриґуючі своїм притаєним глибоким значенням. Тому кожний віршик для допитливої дитини буде приводом для зливи питань, на які треба буде відповідати дорослим, а це — прекрасна нагода для національного освідомлення дитини у цікавій, живій формі та викликання чи то підсилення в ній почуття до рідної землі і свого народу.

Багато напрямних для тих, кому доведеться відповідати, дає сама авторка у вступній статті. В ній вона також виявляє ідею Бедрика — він, за її словами, — має передати дитячий, ясний світ України дітям і дорослим так, як його досі згадкою береже в своїй душі авторка.

Треба сказати, що Бедрик має всі дані, щоб виконати згадане завдання, кожний віршик у нім наче віконце у той український дитячий світ, і видко в тому віконці минуле недавнє і далеке. Можна через нього заглянути аж в таку давнину, коли життя людини було дуже тісно зв'язане з природою і узалежнене від неї, а тому людина, усвідомлюючи різні природні явища, почала встановлювати зв'язок тих явищ із наступними. Так витворювались вірування у прикмети, які віщували чи то добре, чи лихе, і такі вірування досі живуть в нашім народі. Українська природа, ні з якою іншою не порівняна, дихає із збірки „Бедрик", будить приспану тугу у тих, які зазнали її очарування, і навіває її малим, яким не довелось самим бачити, які не дихнули її благословенним підсонням.

Для дітей ідея України є абстракцією. Її треба оживити, одухотворити, а це з найбільшим успіхом можна досягти з допомогою мистецького бразу і слова, перейнятого почуттям любови. Таке живе почуття, защеплене в дитинстві, має величезне значення, бо воно залишається на все життя і тліє в глибині душі навіть тоді, коли людину поглине чуже оточення і відірве її розумово від національного ядра. Завданням Бедрика є власне виплекати те почуття, і у тім він може багато допомогти батькам, які прагнуть зберегти своїх дітей. Треба дати дітям Бедрика, але того мало, — треба його читати з ними. (Це дуже цікаво і приємно — авторка цієї статті зробила експериментальний дослід із двома дітьми, дівчинкою і хлопчиком, для того, щоб дізнатись, як вони приймуть Бедрика). Читати віршики з малими треба для того, щоб допомогти їм розкрити отой притаєний глибокий зміст, щоб прочитане не сковзнуло легко по поверхні дитячої уяви, щоб дитина нічого не втратила...

Віршики у збірці поділяються на зовсім дитячі і на такі, які можуть належати до загальної збірки. Чорний півник так таки і прийшов до Бедрика із збірки „Гусла". Далі для дорослих і дітей є „Сонце, Місяць і Зірка", „Чорнобог", „Луна" і навіть загадка про дорогу „Стежечки", „Незабудька". Останні то такі тонкі мініятюри що діти їх самі не зможуть належно оцінити і сприйняти. Це — чудовий матеріял для виховання в дітях естетичного почуття і розуміння духу української поетичної творчости.

Окремо стоїть вірш „Нічка-Чарівниця". Він не в'яжеться з ідеєю Бедрика і з уявою про українську ніч. Тут нічка чаклунка-відьма, може. Так вона й виглядає на ілюстрації — коло ніг чорна киця, а з руки ніч спускає лилика. Цього ми боїмося. Українська ніченька-чарівниченька прозора, повна солов'їних і дівочих співів. Типова. Українська ніч хороша і зичлива. Скільки надхнення дала вона мистцям слова і пензля, своїм і чужинцям! А то хіба горобина ніч, яка запанувала на нашій землі з наказу ідеологів марксизму. Це у такі вовняно - чорні ночі і вимордували вони наших цвіркунів по теплих рідних запічках та погасили ліхтарики світлячкам, щоб не показували людям, де цвіте папороть над скарбом.

Так із Нічкою - Чарівницею, а інакше то Бедрик виконує все, що йому доручила авторка — викликає в уяві запашний дитячий світ України, а образки його наче втілюють його оті пагорбки волинські, перелісоки, тухкі хмарини, гоготливі гуси над потічком, ягнята і пастушок з сопілкою, і стежечки-мережечки такі затишні й любі. Словом, поетці пощастило вивезти на еміґрацію українського бедрика, і ось злетів він з її рук на радість дітям і дорослим. Лети, лети, Сонечко, до святого Божечка... і до українських дітей.

Між іншим, в Америці є також бедрики. Тільки тут їх уважають за звичайних комашок, а от авторці цих рядків довелося зустрітись із бедриком. Підставила йому руки — поліз, на самий кінчик пальця намірився — „Лети, лети Сонечко..." Ще не договорила, як розправив крапчасті крильця і полетів. Зрозумів якось.

МОСКОВСЬКИЙ БОЛЬШЕВИЗМ

Є. Маланюк. До проблеми большевизму. ООЧСУ — Спілка Української Молоді Америки. Ню Йорк, 1956, стор. 84.

У вступі автор стверджує, що „слово большевизм, таке актуальне на початку т. зв. російської революції, майже зовсім зникло після другої світової війни". Про це подбали, на думку Є. Маланюка, не так володарі совєтської імперії, „як ті замасковані міжнародні чинники, які за всяку ціну намагаються ґальванізувати офіційну ідеологію Москви, себто марксівський соціял-комунізм, як панівну ідеологію сучасности, як візію майбутнього, як „нову віру" і, передусім, як єдину контрідеологію ненависного націоналізму".

Автор твердить, що „ані „соціялізм", ані „марксизм", ані „диктатура пролетаріяту" й інші абстрактні окреслення не можуть віддати конкретного сенсу й змісту історичного явища, яке започаткувало в історії „Росії" добу, що триває вже більше як третину століття". Це явище найвідповідніше називати большевизмом. Це історичне явище, воно також явище органічне, бо „зв'язане з певним географічним тереном, з певним населенням, з певним історичним типом людини, з історією певного народу, з умовинами певного культурного „клімату".

В своїй праці автор старається довести, що большевизм — це органічно московське явище. „Всі родовиті москалі в тому полку, в якому служив автор, вже восени 1917 р. поголовно були большевиками, і то незалежно від клясової приналежности". А в першій промові Леніна „люд московський відчув традиційних дух автократії, дух історичного царизму, дух істотно москалеві рідний".

В дальших частинах своєї розвідки автор вказує на те, як в романі Ф. Достоєвського „Біси", який появився через чотири роки після появи першого тому „Капіталу" Маркса, отже в 1871 році, — подана вірна характеристика того явища, яке тепер виступає під назвою большевизму. Вказує автор і на те, який вплив на московський нарід, головним чином на князів, мав той факт, що там довший час панувала Золота Орда.

„Тотальність совєтської влади, її ніби „колективістичне", а в дійсності принципове невизнання жадної індивідуальности (ні особистої, ні, навіть, „клясової"), знищення приватної власности, терор і багато іншого — то не є властивості ні совєтської „революції", ані совєтського „соціялізму", ані навіть „марксизму". То є продукт московської історії.

Екскурсії в історію Московщини показують, що „історично-національна Московщина жадної революції, властиво, не знала", бо „поза зміною декорацій, назв і гербів, прапорів і гимнів, істота історично - сформованої влади залишилася незмінною". І під час панування царизму „вдмухувано було той чи інший „месіянізм", культивовано ненависть до органічної культури та люту злобу й погорду до „гнилого Заходу", „латинської єресі" (себто католицизму), „хахлов - черкасішек", „французішек" і всієї не-московської решти світу, яка, мовляв, раніш чи пізніш, мусить бути „нашою", хоче вона того, чи не хоче".

Історія вчить нас, — пише автор, — що ані „совхоз", ані „колхоз" не є наслідками „марксизму", чи „комунізму", чи вигадкою большевиків. „Совхозами" — тобто державними сільсько - господарськими мастками, були всі поміщицькі мастки Московської і Петербурзької імперії аж до 1861 року. „Колхозом" було кожне село („деревня") на теренах етнографічної Московщини від початку історії тих теренів і аж досьогодні".

Автор зазначає в одному місці своєї праці, що „тема його розважань є занадто широка", і про неї треба б писати великі томи. Та ті томи, на нашу думку, треба назвати якось інакше, а не „большевизмом", бо й те слово має своє обмежене значення. Український читач може сприйняти те вияснення, яке на 10-ій сторінці подає автор („може те слово нагадувало москалеві слово „большой", може, освячене побутовою традицією слово „большак" — старший в московській родині), але чужомовний читач не зрозуміє цих мовних тонкощів.

Ми подали головніші думки автора. Та важливе є те, щоб ми вірно оцінювали силу свого ворога, бо тільки тоді зможемо його перемогти. Всяке недоцінювання або переціновання ворога шкодить в першу чергу нам, а не йому.

На 26-ій стор. автор вірно стверджує, що чужинці навіть найоб'єктивніші й найнауковіші розуміння українського дослідника приймають із недовір'ям, бо підозрівають, що мають до діла з „зоологічним шовінізмом".

Щоб давати якнайменше причин до подібного недовір'я, треба б, на нашу думку, строго науковим способом написати документарні твори, де говорили б самі тільки факти. От хоча б написати англійською мовою твір, яким то „мирним способом" зростало князівство московське, що дійшло було до кордонів 1914 року, і як пізніше таким самим „мирним способом" совєтські самодержці поширювали свій терор, аж до найновіших випадків у Варшаві і Будапешті. Досі в нас ніхто не написав такої праці, хоч іповидавано такі книги, які можна б друкувати і не на еміґрації.

Подібні праці можна б видавати і про інші ділянки культури, які свідчать про наше самостійне обличчя. Та це не закид на адресу авторові, а тільки ствердження, що українськими розвідками на цю тему не змінимо опінії чужоземців про відношення до нас „нашого старшого брата".

Гадаємо, що безцільно, і навіть шкідливо, говорити про „татарське походження" і „татарську кров" москалів, бо це обосічний арґумент, яким можна б „знищити" на папері не один, і то навіть великий нарід.

На нашу думку, автор суперечить собі, коли пише про „творчу імпотенцію" і „психічне каліцтво" анаціональної імперської („російської") інтеліґенції, яка виходила з перекинчиків, але одночасно твердить, що ця інтеліґенція була „чинником, що поглиблював і розбудовував (не без успіху) згубну леґенду імперії". Представника тієї ж інтеліґенції графа С. Вітте сам автор називає „велетнем" серед здеґенерованої дрібноти придворного дворянства.

Не зашкодив би ще один розділ, в якому були б підсумки з попередніх частин. Можна б було дати і англійське резюме. А то широкий читач може й не додуматися, що „всяка „Росія", як імперія, мусить розпоширювати культурно - політичні властивості середньовічної Московщини на всі завойовані („возз'єднані") терени країн, народів і культур. А що цього не можна зробити без діяння сили, кожна „Росія" мусить бути також воєнною імперією з культом аґресії і — скажім недипломатично — грабунку й спустошення".

Автор користувався математичною — дедукційною методою: поставив тезу і давав на неї докази, тому не подбав про те, щоб зреасумувати свої доводи. Гадаємо, що треба таку працю писати індукційною, природничою методою; наводити факти і на їхній основі робити висновки. Ця метода скоріше переконувала б читача, який у своєму скептицизмі може поставити запит авторові: — А чому ж москалі з отією татарською кров'ю, нехай і терором, захопили під свою владу стільки народів і панують над ними?

Автор не дав на це відповіді, а вона була б потрібна в цій праці, бо ж самими „татарськими впливами" не можна цього вияснити.

Л. Луців

З НОВИХ ВИДАНЬ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

● **Д-р Василь Луців. Педагогічна праця д-ра Івана Франка.** Об'єднання Українських Педагогів у Канаді. Торонто, 1956, ст. 40.

ТАНОК

● **Петро Марченко. Арома квіту.** (Спіраль). Видала Українська Громада ім. М. Шаповала в Ню Йорку. 1956, ст. 26. (Циклостиль).

ПОЛІТИКА І ПУБЛІЦИСТИКА

● **М. Шлемкевич. Галичанство.** Життя і Мислі. Книжка третя. Ню Йорк — Торонто, 1956, ст. 120. Обкладинка С. Гординського.

● **Говорить Радіо Визволення.** Збірка матеріялів української редакції. Книжка I. Заходом Української Редакції Радіо Визволення. Мюнхен, 1956, ст. 144.

● **Крылов, А. Казанцев, Л. Ржевский.** К исследуванию проблем психологыческой войны (2-й сборник статтей). Институт по узучению СССР. Мюнхен, 1956, ст. 172! (Циклостиль).

ТЕАТРОЗНАВСТВО

● **И. Костецкий. Советская театральная политика и система Станиславского.** Институт по изучению СССР. Исследования и материялы. Н. 50. Мюнхен, 1956, ст. 110. (Циклостиль).

ГАСЛОВА ЧАСТИНА ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Справа появи української енциклопедії має свої глибші причини та історію. Кожна культурна спільнота старається подати в енциклопедичній формі відповідні інформації про свої духові надбання та потреби. Як доказ цього можемо навести цілий ряд енциклопедичних видань навіть у таких малих народів як мадярський, румунський, литовський чи чеський. Вагу такого видання належно розуміли й оцінили також і українські вчені. Тому, не зважаючи на несприятливі політичні обставини, вони уже від довшого часу старалися видати українську енциклопедію. Видання власної української енциклопедії являлось питанням культурного престижу українського народу, як віддзеркалення духових спроможностей та боротьби за свою політичну та культурну самобутність, яку на протязі довшого історичного процесу постійно заперечували наші історичні вороги.

Першу спробу видати українську енциклопедію зробила група українських науковців в 1914-16 роках. Пляновано видати таке видання в Петербурзі, російською мовою, під наголовком: „Український нарід в його минулім та теперішнім". В редакційну колеґію входили такі відомі вчені як: Ф. Вовк, М. Грушевський, Ф. Корш, А. Кримський, Туган-Барановський, О. Шахматов, С. Томашівський, С. Рудницький, О. Русов та інші. Однак через воєнну завірюху не повелось цим вченим здійснити до кінця свого задуму.

Цю думку здійснило щойно НТШ, в 1932 році, у Львові. За головною редакцією проф. Івана Раковського, видано Українську Загальну Енциклопедію в трьох томах із 7,000 гасел. Треба згадати, що також у 1930-х роках в УССР, за почином Скрипника, приступлено до видання в Харкові „Української Радянської Енциклопдії" (УРЕ) в 20 томах. Але в 1934 році Скрипник, як відомо, скінчив згодом самогубством і видавництво УРЕ було зліквідоване.

Зараз після відновлення діяльности НТШ на еміґрації, в 1947 році, серед невідрадних таборових обставин українські вчені приступили до видання „Енциклопедії Українознавства". Перша частина, предметова, в трьох томах вийшла уже в Мюнхені, 1949 року, у пластовому видавництві „Молоде Життя". Після перенесення централі НТШ до Сарселю, розпочато працю над виготовленням другої, гаслової частини ЕУ. У противагу до львівського видання, що начислювало лише 7,000 гасел, тепер гаслова частина має охоплювати 20,000 гасел, а її видання розраховано на чотири томи (2,000 сторін). Після переведення підготовних робіт: улаздження картотеки та уставлення авторського колективу (200 співробітників), редколеґія, очолена проф. Кубійовичем, приступила до випуску перших зошитів. Уже вийшло чотири зошити, два дальші підготовані до друку, так що перший том гаслової частини ЕУ повинен вже вийти в початках 1957 року. Немає потреби переповідати складної праці над ЕУ, яку тепер переводять наші науковці, бо про цю справу на сторінках української преси уже багато писалося і її також задовільно висвітлив у „Свободі" проф. Кубійович, головний редактор.

Дуже мало уваги присвячено на сторінках нашої преси другій важливій справі, а саме матеріяльній допомозі українського громадянства, без якої неможливе завершення того цінного і монументального видання. Як відомо, тією метою є зорганізувати Громадські Патронати, що їх завданням є нести матеріяльну допомогу науковому осередкові в Сарселі. Успішне переведення цієї справи (зорганізування 100 патронатів по 120 долярів річно кожний) повинно забезпечити бюджет сарсельського осередку і тим самим завершити випуск гаслової частини Енциклопедії Українознавства.

У найбільших осередках поселення української еміґрації такі патронати уже існують (Ню Йорк, Торонто, Клівленд), а тепер треба розбудувати їх також у всіх інших осередках, де тільки живуть українці. Думаємо, що українська еміґрація належно оцінить роботу українських науковців та допоможе НТШ успішно завершити розпочате діло, тобто передплатить енциклопедію та масово вступить в члени Громадських Патронатів.

Не сумніваємося, що українське громадянство належно оцінює сучасну роботу наших вчених, бо не від речі буде згадати, що, наприклад, еміґрації таких державних народів як російська, польська, мадярська, чеська та інші, не зважаючи на їхні розбудовані зв'язки та щедру допомогу Заходу, не спромоглися на видання подібної енциклопедії. Факт цей є належним мірилом духових спроможностей української громади у світі, з чого Захід напевно повинен витягнути відповідні висновки.

О. Н.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Річні збори 64 Відділу СУА.

Союз Українок Америки має поважне число членок у Ню Йорку. Вони згуртовані у кількох Відділах. З них деякі діють в осередку міста, а інші в Брукліні і Бронксі.

Наймолодший із Відділів СУА у Мангеттені відбував 29 грудня свої річні збори. Домівка Відділу заповнилась жіночими голосами. Управа може похвалитися успіхом — Відділ діє уже у власній домівці. Це в людному Ню Йорку щось значить!

Голова Відділу п-ні Іванна Рожанковська відкриває збори і ствердила їх правосильність. До президії увійшли: Поля Киш, голова, а п. Марія Ржепецька, секретарка. Перебравши провід зборів, пані Киш покликала управу до звіту.

Рек. секретарка п. Галина Гошовська подала дані про сходини й кореспонденцію, а фін. секретарка п. Марія Конашевич зложила звіт про господарку Відділу. Прихід (2,747 дол.) походить головно з імпрез, а в розходах (2,608 дол.) творить поважну позицію видаток на домівку Відділу. Одначе домівка являється важливим організаційним засобом.

Велике зацікавлення викликав звіт референтки суп. опіки п. Мирослави Вовкодав. Виявилось, що суспільна опіка є важливою ділянкою праці. Відділ перейняв патронат над навчальною станицею у Мюнхені — Людвіґсфельді, куди пересилає постійно 40 дол. місячно. Крім того допомагає дитячому садкові у Розенгаймі та виплачує стіпендії двом здібним студенткам у Німеччині. Із навчальними станицями Відділ має постійний контакт.

Оці звіти членок управи доповнив звіт голови п. Рожанковської, що виголосила його наприкінці. Відділ відбув за минулий рік дві забави, чотири покази, один курс танців для молоді, один базар та взяв активну участь у Міжнародній Виставці. Одначе тим осягом голова невдоволена. Коли б усе членство причинилось до праці хоч би невеликим вкладом, тоді праця й осяги Відділу інакше виглядали б, — закінчила вона свій звіт.

Контр. Комісія, від якої промовляла п. Марія Карпевич, висловила своє признання управі й поставила внесок на уділення абсолюторії. Також в дискусії не висловлено ніякої критики. Видно було, що членки добре почуваються у своєму Відділі, радо сходяться, а тепер в новій домівці ще більше оцінять дружню працю. Праця їх виказує успіхи, випробовано нові почини (покази, курс танців), отже Відділ узяв добрий початок. Можливо, що це притягне до праці й тих, що до тепер були байдужі.

Запрошено до слова також присутніх гостей, а саме голову Окр. Ради п. Іванну Венцаль і редакторку „Нашого Життя" п. Лідію Бурачинську. Пані Венцаль висказала радість з приводу розвою 64 Відділу та побажала щастя в дальшому. Пані Бурачинська розказала про працю Фонду П'ятсот, що її започаткувала Централя СУА й заохотила Відділ включитися в неї.

Приступлено до вибору управи. До неї увійшли пані: Христина Воєвідка — голова, Христина Навроцька — містоголова, Марія Ржепецька — рек. секретарка, Марія Конашевич — фін. секретарка, Надія Пастушенко — касієрка, Стефанія Салдан — імпрезова реф., Поля Киш — реф. сусп. опіки, Ольга Соневицька — реф. пресова, Марія Турко — реф. культ. освітня. До контр. комісії увійшли пані: Галина Гошовська, Іванна Рожанковська і Оксана Ракова. Делеґатками до Окр. Ради вибрано пані Марію Карпевич, Мирославу Вишивану і Ніну Пясецьку, а до Об'єднаного Комітету м. Ню Йорку — пані Ольгу Соневицьку.

Нововибрана голова п. Христина Воєвідка подякувала за довір'я та закрила збори. При перекусці членки гуторили ще довго та обговорювали пляни праці.

Л. Б.

Елизабет, Н. Дж.

Різдвяна гостина.

Відділи Союзу Українок Америки дбають про товариське життя й традицію. Поза діловими сходинами й імпрезами членки зустрічаються також з нагоди обрядових свят.

Різдвяну зустріч влаштував 24 Відділ СУА в Елизабеті, 27 грудня 1956. В Народному Домі членки святочно накрили столи і прикрасили сцену. Присутніх привітала голова Відділу п-ні Марія Процак, пояснила значення вечора і передала провід п. Марії Полевчак — господарській референтці. П-ні „товстмастер" представила гостей, що завітали, а саме першу радну м. Елизабет, п. Мері Ґіллен і редакторку „Нашого Життя" п. Л. Бурачинську. Вона відмітила з радістю, що на гостину прибув місцевий о. парох Боднар із дружиною. Попрохала гостей покоштувати божих дарів, що їх дбайливі членки наготували.

За милою товариською гутіркою проминула вечеря. Між гістьми видно було радісне хвилювання. Бо на сцені під ялинкою стояла гора пакуночків, що чекали свого призначення. Та ще треба було вислухати кількох промов. П-ні „Товстмастер" покликала до слова о. пароха. Пригадавши Різдвяні гостини у старому краю, о. Боднар розказав присутнім переживання першого Святого Вечора свого священства. Ці слова перенесли присутніх у далеке засніжене село на Батьківщині. Настрій піднісся, коли культ.-освітня референтка Відділу п. Леся Когут прочитала вірш Б. Лепкого „Різдвяна ніч".

Але виступ радної міста п-ні Ґіллен привернув усіх до дійсности. Вона розказала про труднощі міста у різдвяну пору та пригадала свою першу зустріч із українськими жінками. Із того залишився в неї гарний спомин і вона дуже рада побувати в їх колі. Черговa бесідниця п. Бурачинська пригадала дві важливі події минулого року — манiфестацію в честь 500 розтоптаних і лист від жінок-в'язнів, що наспів з-поза залізної заслони.

Врешті настала радісна хвилина. На сцені з'явився п. Богдан Говда в перебранні Санта Класа. Привітавши дотепно всіх, наблизився до пакуночків, що лежали приготовані. Яка радість! Пакунки були з числами, а гостям при вході чіпляли квіточку з числом на грудях. То ж легко було відшукати тих, що для них вони призначені. Санта Клас примовляв до кожної обдарованої, не жаліючи похвал.

На закінчення програми п. Процак, висвітлив фільм, що його накрутив під час прогульки Відділу над море. Пан Процак старається закріпити на фільмовій ленті всі важніші події з життя Відділу і творить тим цінний документ для української громади в Елизабеті.

Л. Б.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками 18-ти мільйонового майна організації!

ПОМЕР ПОЛК. ІВАН К. ДУБОВИЙ

Від Головної Ради Т-ва Запорожців ім. полк. Петра Болбочана в Америці і Представництва Т-ва Запорожців у Франції наспіло повідомлення, що 27 грудня 1956 р. у місті Лярошель у Франції помер наглою смертю полк. Іван Констянтинович Дубовий, колишній командир другого куреня 2-го Запорожського полку в поході на Крим, командир пішого полку ім. гетьмана Мазепи І-ої Запорожської дивізії, командир Запорожського корпусу від 13 квітня 1919 р. по 14 травня 1919 року, під час переходу корпусу через Румунію, командир Бригади в Зимовому поході Дієвої Армії й командир І-ої Запорожської бригади в 1920 році. Покійний був Лицарем Залізного Хреста й основником та безперервним головою Товариства Запорожців у Франції і належав до найкращих та найчільніших старшин в українській армії з часів визвольної війни.

ПЕРЕД 4-ою СЕСІЄЮ УНРАДИ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

голова фракції ОУН в УНР, інж. О. Бойдуник, і потім його заступник інж. проф. Е. Гловінський (генеральний секретар УНДС). Тепер частина фракцій (УРДП, ОУН і УНДС) за кулісами заходяться, щоб привернути на тому становищі попередній стан, однак УСП і УНДО спротивляються кандидатурі інж. О. Бойдуника, не так з ідеологічних причин, як і з уваги на ролю того діяча під час кризи. Йому закидають, що він, як голова УНРади, мав обов'язок довести до ліквідації кризи, а не зрікатися і поглиблювати її. Все ж, сподіються, що і ця справа буде розв'язана по лінії інтересів українського політичного життя і по лінії доцільности.

Є ще одна важлива справа, якою мабуть буде займатися четверта Сесія УНР в лютому ц. р. Це справа осідку Української Національної Ради і її Виконавчого Органу. Є деякі голоси, що цей осідок треба перенести з Мюнхену до З'єдинених Держав, бо, мовляв, в ЗДА є найчисельніша українська еміґрація, там найактивніші наші люди і уряд ЗДА є рушійною великодержавною силою, що може колись допомогти визволенню України. Але інші вважають, що практична політика вказує на щось інше. В ЗДА вже діє така американсько-українська репрезентаційна політична установа, як Український Конґресовий Комітет і дехто на еміґрації боїться, що перенесення осідку УНР до ЗДА могло б створити непотрібні тертя між цими установами. Проти перенесення осідку УНР до ЗДА наводиться ще й той факт, що УНР мусить мати бодай деякі зв'язки і з іншими політичними силами у світі, як Франція, Англія чи Західня Німеччина, а це було б трудніше робити із ЗДА. Наприклад, всі інші українські політичні середовища мають свої диспозиційні центри в якійсь европейській країні, переважно в Західній Німеччині, бо ця країна лежить найближче до України. Крім того є причини психологічного характеру, щоб УНР не переносити до ЗДА, бо, наприклад, радіостації, підтримувані американськими чинниками, як „Радіо Визволення" чи „Вільна Европа", з цих самих причин осіли в Европі. Тільки офіційна американська радіостація, що має урядовий характер, тобто „Голос Америки", знаходиться в ЗДА, але і вона має свою філію якраз в Мюнхені (тут мала б незадовго організуватись і українська редакція „Голосу Америки", яка дотепер є тільки у Вашинґтоні).

Ось це все проблеми, які чекають на розв'язання і вияснення на четвертій Сесії УНРади. Проблеми складні, але їх зовсім не важко розв'язати, якщо була б добра воля і справжнє бажання знайти і шукати того, що нас з'єднує, а не вишукувати моменти, які нас роз'єднують. Українське громадянство у вільному світі буде критично й уважно придивлятись новій Сесії УНРади, тим більше, що від її ходу буде залежати, коли і як розпічнуться вже врешті переговори про так потрібну всеукраїнську консолідацію.

Спектатор

ФОНД „ВЕСЕЛКИ"

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою пожертву на фонд і передплату дитячого журналу „Веселка".

СПИСОК Ч. 23.

	Передплата	Пожертва	Разом
М. Макарчук, Ню Йорк	4.00	10.00	
Р. Мартинюк, Шикаґо	4.00	5.00	
В. Петришин, Клінтон	4.00	2,00	
Л. Данилович, Ню Гейвен	4.00	2,00	
М. Савицький, Річмонд Гілл	4.00	2,00	
П. Чорній, Вітней Пойнт	4.00	1.00	
Р. Свистун, Пасейк	4.00	1.00	
С. Мазурок, Филаделфія	4.00	1.00	
І. Нагорняк, Дітройт	2.00	2.00	
Д-р А. Плітас, Кулен	2.00	1.00	
А. Федан, Шикаґо	1.00	1.00	
А. Клюс, Палмертон	1.00	1.00	
М. Маршицька, Ню Йорк	4.00		
Л. Чировський, І. Оренџ	4.00		
Е. Притула, Балтімор	4.00		
Р. Лесів, Дітройт	4.00		
Б. Шараневич, Нюарк	4.00		
В. Оренчук, Шикаґо	4.00		
А. Стецяк, Клівленд	4.00		
А. Холєвка, Беллевю	4.00		
М. Костів, Говпвел Дж.	4.00		
Д-р М. Данилюк, Дітройт	4.00		
І. Ковальчик, Ню Брітейн	4.00		
І. Вередюк, Шикаґо	4,00		
А. Масловський, Шикаґо	4.00		
М. Лободяк, Мейсон Сіті	4.00		
І. Ґураль, Кенейвіл	4.00		
Н. Білоскірка, Скрентон	4.00		
Г. Яворська, Сиракюз	4.00		
Г. Ласкович, Трой	4.00		
І. Саламаха, Рачестер	4.00		
Б. Залчківський, Гартфорд	4.00		
Е. Здеб, Бінґгемтон	4.00		
В. Лісович, Міннеаполіс	4.00		
І. і Е. Котлярчук, Ню Йорк	4.00		
В. Бойко, Шикаґо	4.00		
М. Богач, Шикаґо	4.00		
О. Вересюк, Амстердам	4.00		
Б. Ткачук, Шикаґо	4.00		
Б. Дмитерко, Шикаґо	4.00		
А. Филипович, Шикаґо	4.00		
М. Голойда, Шикаґо	4.00		
о. о. Василіяни при церкві св. Юра в Ню Йорку	4.00		
И. Бандера, Петерсон	4.00		
С. Гарасимів, Гартфорд	4.00		
І. Тимкович, Денвер	4.00		
М. Кіт, Бруклин	4.00		
Х. Юрків, Рачестер	4.00		
Я. Попель, Клівленд	4.00		
А. Маланчук, Ню Гейвен	4.00		
М. Копцюх, Міннеаполіс	4.00		
А. Лучаковський, Филаделфія	4.00		
П. Білий, Вунсакет	4.00		
І. Кепша, Ралітан	4.00		
С. Мудрик, Монтреал	4.00		
о. Г. Павловський, Ню Йорк	4.00		
Я. Баторфалвий, Шикаґо	4.00		
С. Данилович, Бронкс	4.00		
Я. Станчак, Бостон	4.00		
Ю. Савицький, Річмонд Гіллс	4.00		
А. Р. А. Ваврищин, Шикаґо	4.00		
М. Римар, Парма	4.00		
С. Татаринська, Ню Йорк	3.00		
О. Демчук, Ванcавкі	3.00		
Р. Чубатий, Гартфорд	2.00		
М. Томаш, Бостон	2.00		
О. Мудрий, Рачестер	2.00		
П. Лютак, Нюарк	2.00		
Г. Глова, Гемтремк	2.00		
І. Палієвич, Блумфілд Г.	2.00		
І. Шумний, Лос Анджелес	2.00		
В. Тарновецький, Монтреал	2.00		
П. Сторошко, Нантікок	2.00		
А. Угрин, Парма	2.00		
С. Корніят, Літл Фолс	1.00		
І. Грабик, Скрентон	1.00		
Г. Науменко, Фріголд	1.00		
А. Майстрик, Гемтремк	1.00		
І. Клюс, Струтерс	1.00		
М. Петренко, Мілвокі	1.00		
С. Чорній, Клівленд	1.00		
А. Якимець, Шикаґо	1.00		
Т. Семковський, Арвані	1.00		
І. Дідоха, Нюарк		10.00	
К. Павлишин, Клівленд		5.00	
П. Семеґен, Дітройт		4.00	
Т. Сташко, Коговс		2.00	
М. Стефанович, Дітройт		2.00	
І. Дусанівський, Ню Йорк		1.00	
Разом	$ 273.00	$ 53.00	$ 326.00
Раніше проголошено	$3,948.70	$3,048.90	$6,997.60
Разом все . . .	$4,221.70	$3,101.90	$7,323.60

Вагнер не кандидуватиме на сенатора, якщо кандидуватиме на посадника

Ню Йорк. — Нюйоркський посадник Роберт Ф. Вагнер заявив на телевізійній програмі, що він не буде кандидувати на сенатора ЗДА при найближчих виборах в 1958 році, якщо восени цього року рішиться старатися про перевибір на теперішнє становище і якщо його здобуде. Він сказав, що якщо його виберуть щераз на посадника Ню Йорку, то схоче відбути повну чотирирічну каденцію на тому становищі. Вагнер пригадав слухачам телевізії, що вони можуть скептично віднеситися до його теперішньої заяви, бо свого часу колишній губернатор Ню Йорку Томас Дюї склав був подібну заяву перед виборами, але пізніше таки був кандидатом на президента ЗДА. Та з тону заяви Вагнера можна б судити, що він дотримає своєї обіцянки. Вагнер заявив коло

Число умовохворих зменшилося в попередньому році

Ню Йорк. — Крайова Комісія для Справ Умовохворих повідомляє, що в минулому році зменшилося число умовохворих в цій країні на 7,000 в порівнянні з 1955-им роком. Та все ж таки в 1956-му році прийнято було до шпиталів для умовохворих 186,000 пацієнтів, а в 1945 році їх було тільки 115,000. Це зменшення числа умовохворих в попередньому році сталося тому, що застосовано нові методи лікування, а саме інтенсивну терапію. Нові методи лікування можна було застосувати тому, що збільшено видатки на лікування цих пацієнтів. В 1945-му році на лікування одного пацієнта видавали 1.06 доляра, а в 1956-му році — 3.26 доляра. В 1945-му році для опіки над 6.8 хворого був один працівник, а в 1956-му році один працівник мав опікуватися тільки 3.6 пацієнтами.

Найвищий Суд підтримує Крайову Раду Робітничих Відносин в справі страйку

Вашингтон. — Найвищий Суд ЗДА вирішив, що працівники, які почали страйк тоді, коли ще діяв контракт, знаходяться під опікою закону Тефта-Гартлі. Тим своїм рішенням Найвищий Суд підтримав Крайову Раду Робітничих Відносин, яке та Рада зайняла була в справі конфлікту між працівниками „Нафтової Компанії Лайон" і зарядом тієї фірми. За те рішення голосували 8 суддів Найвищого Суду, а суддя Вільям Дж. Бреннан був неприсутній. Але два судді Джан М. Гарлан і Фелікс Франкфуртер мали застереження щодо одного пункту, бо, на їх думку, цю справу треба було відослати до нижчого суду, який мав би був вирішити, чи було зламання контракту.

Бразилія таки погодилася на летунську базу ЗДА на острові Фернандо

Ріо де Жанейро. — 21-го січня бразилійський міністер закордонних справ Хозе Карлос де Маседо Соарез і американський амбасадор Елліс О. Бріґґс підписали умову про те, що ЗДА можуть збудувати свою летунську базу на острові Фернандо де Нороньа, на якій можна буде випробовувати далекосяжні американські керовані ракети. Той острів є віддалений на 125 миль на північний схід від узбережжя Бразилії. Договір важний на протяг п'ятьох років. Міністер Маседо сказав після підписання договору, що це порозуміння є дуже важливе, бо „третя війна є на виду", і якщо вона вибухне, то північно-східна Бразилія може стати воєнним тереном. Переговори в цій справі недавно були перервані, бо Бразилія домагалася надто великих концесій від ЗДА. Тепер американське летунство зможе заінсталювати на тому острові електронічні прилади, щоб на острів Фернандо можна було випускати з Флориди далекосяжні ракети та їх випробовувати.

Кеннеді твердить, що провідники Братства Шоферів зловживали фондами тієї спілки

Вашингтон. — Головний правний дорадник Сенатської Постійної Слідчої Підкомісії Роберт Ф. Кеннеді твердить, що має „документальні докази на те", що провідники робітничої спілки „Міжнародне Братство Погоничів" користали зі спілкових фондів та платили ними свої приватні рахунки. Він заявляє, що це робили численні високі урядовці цієї спілки, між ними і її голова Дейв Бек. На цій підкомісії зізнавав містоголова цієї спілки Френк В. Брюстер із Сієттел, Вашингтон, який відмовився зізнавати про справи спілки і не хотів предложити підкомісії рахункові книги своєї організації, чого домагається підкомісія. Кеннеді казав, що має дані про те, що зі спілкових грошей заплачено приватний рахунок Бека в сумі 8,825.96 доляра. Брюстер і не заперечував і не стверджував цього, тільки заявив, що підкомісія не має права переводити слідство в справах фінансів спілки. Він не хотів сказати, чи користав із фондів спілки при купні свого авта і при утримуванні стайні перегонових коней. Так само відмовився відповідати і секретар-касир Відділу Міжнародних Погоничів Н. Ла Пома, а Джан Ліндсей не хотів відповідати, покликуючися на п'яту поправку до Конституції, яка дозволяє свідкові не відповідати, коли своїм зізнанням міг би себе оскаржити.

Власники кораблів „Андрея Дорія" і „Стокгольму" погодились

Лондон. — Судовий спір за багато-мільйонове відшкодування започаткований Італійською і Шведсько-Американською корабельними лініями, полагоджено мирно. Обидві сторони домовилися, що всі взаємні претенсії, як теж справу претенсій третіх сторін вони полагодять між собою не вдаючися до суду. Як відомо під час зудару кораблів „Андрея Дорія" із „Стокгольмом", що стався 25 липня м. р. італійський корабель затонув і внаслідок катастрофи згинуло 50 осіб а шведський корабель був сильно пошкоджений. Італійська корабельна лінія подала була до суду скаргу в справі відшкодування, вимагаючи 30,000,000 долярів відшкодування. З другого боку заскаржила до суду італійських власників корабля „Андрея Дорія" теж і Шведсько-американська корабельна лінія, домагаючись відшкодування у висоті одного мільйона долярів за тяжке пошкодження корабля „Стокгольм". Домагалися в суді відшкодування теж і родини пасажирів, які згинули під час катастрофи і пасажири, які втратили свої речі і цінності під час катастрофи.

СУПЕРЛІТАКОНОСЕЦЬ „ФОРРЕСТОЛ" ВІДПЛИВ НА СЕРЕДЗЕМНЕ МОРЕ

Норфолк, Вірджінія. — 60,000 тонновий літаконосець „Форрестол" і 40,000 тонновий літаконосець „Лейк Чемплейн" 21-го січня відплили з порту Мей на Флориді, щоб об'єднатися з Шостою фльотою, яка знаходиться на Середземному морі. Це по раз перший після закінчення другої світової війни суперлітаконосець найновішого типу випливає на чужі води в Европі. Під час Суецької кризи літаконосець „Форрестол" вже був коло Португалії, але залишився під командою Атлантійської фльоти. „Форрестол" змінить літаконосець „Корал Сі" (45,000 тони), а „Лейк Чемплейн" займе місце корабля „Рандолфа".

Короткі Вістки

● Часописи підкреслюють, що з 42-ох інавгураційних промов американських президентів американці запам'ятали тільки дві місця: одне президента Абрагама Линкольна („Ні до кого зі злобою і з милосердям для всіх") і друге президента Ф. Д. Рузвелта („Єдине, чого ми мусимо боятися — це сам страх").

● В Істберні, в Англії, триває слідство в справі лікаря д-ра Джана Бодкіна Адамса, обвинуваченого в убиванні своїх багатих, літніх пацієнтів, які перед смертю записували йому свій маєток. Розправа викликала велику сенсацію в цілій Англії. Лікар (твердить поліція) „ліквував" недужих наркотиками, приписуючи їм щораз сильніші дози, аж поки вони зовсім не втрачали волі. Після того, як жертва робила запис в користь лікаря, він убивав її останньою дозою наркотику. Всі тіла убитих пацієнтів — за порадою цього лікаря — негайно спалювано, а попіл їх розвівано.

● Телефонічна компанія „Вестерн Юніон" не може встановити, хто саме подавав депеші за вибір Г. Міда Алкорна на голову Крайового Республиканського Комітету. Невідома особа підписувалась під депешами як „Гаролд Е. Стассен", хоч Стассен заперечив, що будь-які депеші в цій справі він висилав.

● Генерал Вальтер Венк, командант німецької танкової дивізії з другої світової війни, має стати в західно-німецькій армії шефом голов об'єднаних штабів із становищем подібним, як його в Америці займає адмірал Радфорд. На цьому найвищому в Західній Німеччині пості він діставатиме куди меншу платню, аніж має тепер, як директор великої сталеварні.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ФІЛАДЕЛЬФІЯ, ПА. — Т-во „Дністер" 340 Відд. подає до відома своїм членам, що побір складок за місяць січень відбудеться в суботу, 26-го січня, в Укр. Клюбі при 23-й Браун вул., о год. 7-9 веч.; в неділю, 27-го січня, в Укр. Клюбі при 847 Н. Френклин вул., о год. 11:30 до 1:30 по пол. Просимо всіх членів прибути і вплатити свої складки та вирівняти залеглості. — О. Вакай, секр.

БАЙОН, Н. ДЖ. — Повідомляється усіх членів Б-ва св. Юрія Відд. 380, що річні збори відбудуться в суботу, 26-го січня, о год. 6-ій веч., в залі У. Н. Дому при 33-35 Вест 19-та вул. Порядок зборів: Звітування членів Управи, дискусія, уділення абсолюторії уступаючій управі, вибір нової управи, плян праці на біжучий рік. Прохається усіх членів точно прибути на збори, та вирівняти усі свої залеглі вкладки до Відділу. — В. Мартинів, предс.; М. Дворський, кас.; М. Кормелюк, рек. секр.

ДІТРОЙТ, МИШ. — Т-во ім. І. Франка Відд. 146, повідомляє, що Управа на 1957 р. є: М. Головчак, предс.; С. Макух, заст.; Д. Ферлей, рек. секр.; І. Підпригора, кас.; С. Хомяк, фін. секр. Збори відбуватимуться що другу неділю по першім, о год. 1-ій по пол., в Укр. Амер. Осередку. Збори розложено як слідує: лютий 10-го, березень 10-го, квітень 14-го, травень 12-го, червень 9-го, липень 14-го, серпень 11-го, вересень 15-го, жовтень 13-го, листопад 10-го, грудень 15-го. Кожний член знає коли має платити і повинен прийти на збори і заплатити, щоб не виплати по кілька разів упімнень. — Ст. Хомяк, секр. 4480 Fredro St., Detroit 12, Mich.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Т-во св. Юрія Переможця Відд. 285, повідомляє, що річні збори відбудуться в суботу, 26-го січня, о год. 3-ій по пол., в Церковній залі на Клінтон Ейв., ч. 1025. Проситься всіх членів про присутність. — Пр. М. Чернівецький, секр.

Посмертні Згадки

СТЕФАН ПАЛИВОДА, довголітній член Відд. 364 УНСоюзу в Клівленд, Огайо, упокоївся в Бозі 9-го січня 1957 р., проживши 62 роки. Покійний походив з села Жугатин п. Добромиль. Полишив в смутку дружину Анну, сина Володимира, внучку, невістку, брата Йосифа і сестру Олену. Похорон відбувся 12-го січня при участі Родини, Приятелів і Членів Б-ва до укр. церкви св. ап. Петра і Павла, а відтак на цвинтар св. Петра і Павла в Парма, Огайо. — В. Н. П.! — В. Владика, секр.

ІВАН КІНАШ, довголітній член Українського Клюбу, 309 Відділу УНСоюзу в Сигінав, Миш., помер 19-го січня 1957 р., проживши 78 р. Покійний родився 1878 в селі Конюшки Полигловські, повіт Рудки, Зах. Україна. Належав до тих перших піонерів в Сигінав, Миш. Був дяком в укр. правосл. церкві і щирим громадянином. Полишив в смутку 3 дочки Анну, Розалію і Стефанію, 3 синів Івана, Ількова і Йосифа. Похорон відбувся 21-го січня при участі Родини, Членів і Знайомих з погреб. заведення до укр. правосл. церкви Пресв. Троїці, відтак на цвинтар Mount Olivet. — В. Н. П.! — П. Кобас, секр.

ТАРЗАН, ч. 3806. Стає гаряче.



Тарзан зупинився перед безжалісним „Комітетом прийняття". Перекинчики-горлорізи, які нагадували стародавніх піратів, вартували коло нього з кортиками і рушницями.

— Ходи ближче, несрені! — захарчав араб-капітан, витягаючи меча.

Чи ти знаєш безувіра на ім'я Філіпп Толл? — запитав Ейвд. — Якщо так, то, коли має прибути його наступний транспорт? Говори, собако, говори!